

UPPSALA
UNIVERSITET

Rapport 2017vt02290

Institutionen för
pedagogik, didaktik och
utbildningsstudier,
Självständigt arbete,
Förskolläraryrket,
15 hp

”Möjligheten med att förstå världen ökar ju fler språk man har”

En kvalitativ studie om
förskollärauppfattningar
gentemot flerspråkiga barns
språkutveckling i svenska

Lina Bahnam & Rose Ninson

Handledare: Kerstin Lagrell

Examinator: Tanja Joelsson

Sammanfattning

I föreliggande studie har sex förskollärare intervjuats med syfte att undersöka deras uppfattningar om arbetssätt, kompetenser och samarbete med föräldrar för att stärka språkutveckling i svenska hos barn med annat modersmål. Fokus läggs på språkets betydelse för flerspråkiga barns lärande och studien har sina utgångspunkter i ett sociokulturellt perspektiv. Resultatet visar att de flesta förskollärare i studien anser att det krävs ett öppet bemötande gentemot flerspråkiga barn, för att kunna gynna språkutvecklingen i svenska och främja barnens utveckling och lärande i stort. En god attityd betonas som grunden för en bra verksamhet. Däremot menar några att arbetet med flerspråkighet kan upplevas som utmanande och svårt i förskolan. I resultatet framgår även att några förskollärare betonar svårigheter i kommunikationen mellan förskola och hem. De flesta förskollärare tar upp vikten av ett bra samspel, ett öppet bemötande och goda relationer mellan förskolan och hemmet. Något som nämns av de flesta förskollärare är vikten av tydlighet i samspel och kommunikation med flerspråkiga barn. Att barnen är beroende av medvetna pedagoger som planerar aktiviteter och organiserar miljön på ett sätt som stimulerar barnens språkanvändning och språkutveckling. Vissa förskollärare betonar sitt behov av kompetens i flerspråkighet för att kunna tillgodose barnens språkliga behov i svenska. Utifrån denna studie anses kompetens vara kunskap om innehållet i läroplanen, kompetens om flerspråkighet och att ha ett välutvecklat majoritetsspråk. Att själv vara flerspråkig som förskollärare ses också av flera som en kompetens.

Nyckelord: Flerspråkighet, förskola, arbetssätt, språkutveckling i svenska.

Förord

Vi vill tacka de förskollärarna som ställde upp och deltog i vår studie. Vi vill även ge ett stort tack till vår handledare Kerstin Lagrell för den goda handledning och stöd hon bidragit med under uppsatsens gång. Vidare vill vi rikta ett varmt tack till vår nära och kära som stöttat oss vid de tillfällen vi har varit utmattade.

Tack!

Rose Ninson och Lina Bahnam

Juni 2017

Innehåll

Sammanfattning	1
Förord	2
1. Inledning.....	5
1.1 Bakgrund	6
1.2 Syfte	7
1.3 Frågeställningar	7
1.4 Begreppsdefinitioner	7
1.4.1 Förstaspråk	8
1.4.2 Andraspråk	8
1.4.3 Flerspråkighet.....	8
1.4.4 Majoritetsspråk.....	8
2. Teoretiska perspektiv	8
2.1 Sociokulturellt perspektiv.....	9
2.2 Sammanfattning.....	10
3. Tidigare forskning	10
3.1 Språkets betydelse för lärande.....	10
3.2 Första och andraspråksinläring.....	11
3.3 Flerspråkighet i förskolan.....	13
3.4 Flerspråkighet och identitet.....	13
3.5 Förskollärares roll för flerspråkiga barns språkutveckling.....	14
3.6 Hemmet och förskolan	15
3.7 Förskollärares kompetens inom flerspråkighet	16
3.8 Sammanfattning.....	17
4. Metod	17
4.1 Design.....	17
4.2 Datainsamling.....	18
4.3 Genomförande	19
4.4 Urval.....	19
4.5 Procedur	20
4.6 Analysmetod.....	21
4.7 Reliabilitet och validitet	21
4.8 Etiska överväganden.....	22
4.9 Sammanfattning.....	23
5. Resultat och analys.....	23
5.1 Förskollärarnas syn på förhållningssätt till flerspråkighet	23
5.2 Förskollärarnas syn på pedagogiskt innehåll.....	26
5.3 Förskollärarnas syn på kontakten mellan hemmet och förskolan.....	31
5.4 Vikten av kompetens i kunskap om flerspråkighet hos förskolelärarna.....	33

6. Diskussion	37
Referenslista	41
Bilaga A	44
Bilaga B	45

1. Inledning

Sverige är ett mångkulturellt samhälle där klasstillhörighet, kön, sexuell läggning, funktionsvariation och kanske främst etnicitet bidrar till blandningen i samhället (Skans, 2011, s. 17). Enligt Skolverket har nästan var fjärde barn ett annat modersmål än svenska. År 2014 fanns det ca 25 000 barn i förskolan med annat modersmål, vilket motsvarar 23 % av alla förskolebarn. Året innan var det 20 % av förskolebarnen som hade ett annat modersmål än svenska (Skolverket, 2014). I mångkulturella samhällen skapas nya utmaningar och förändringar vilket förskolan märker av (Skans, 2011, s. 41). Det är viktigt att flerspråkighet är en naturlig del i samhällets alla pedagogiska verksamheter. Alla barn ska uppleva att de är inkluderade i förskolan oavsett bakgrund (Vetenskapsrådet, 2012). I dagens Sverige finns alltså ett stort antal flerspråkiga barn vars identitets- och kunskapsutveckling är beroende av hur bra eller dåligt förskolan lär känna dem och hjälper dem att med sina olika modersmål som grund få goda kompetenser inom det svenska språket.

I ett internationellt samhälle ökar kraven på individen. Enligt Läroplanen för förskolan ska förskolan medverka till att barn med annat modersmål än svenska stöttas i att utveckla sina språkliga förmågor både i svenska språket och sitt modersmål (Lpfö 98, 2016, s. 7). Genom språket samspekar vi med varandra, förstår varandra och utvecklar tänkandet. I dagens samhälle används mycket kommunikation och informationsöverföring, varför det är viktigt att barn förstår andra barn och kan göra sig förstådda. Det är viktigt att barn tidigt kommer i kontakt med relationer och språk redan i förskolan. Det är i förskolan som viktiga delar av ett barns utveckling grundas enligt Bjar och Liberg (2007, s. 18–20).

Det är utmanande att komma till ett nytt land och lära sig ett nytt språk. Att Sverige på senare tid fått ökad invandring, liksom debatten om invandrares anpassning till svenska språket och Sverige, är en orsak till att vi valt skriva om detta ämne. Barnens flerspråkighet är även personligen intressant för oss då vi båda har utländsk bakgrund och själva är flerspråkiga. Våra barn är flerspråkiga och går i den svenska förskolan och skolan. Det är därför ett område som är aktuellt och närvarande i våra liv och i barnens vardag. Vi vill undersöka på vilket sätt förskolan möter och anpassar sig till barn med annat modersmål än svenska och också få mer kunskap om vilka metoder som används för att vidareutveckla det svenska språket hos barnen. Då vi själva kommer arbeta inom förskolan och då förmodligen kommer möta flerspråkiga barn vill vi också vara förberedda för att kunna bemöta barns språkliga utveckling på ett professionellt sätt. Vi anser också att flerspråkighet är en tillgång och något positivt som behöver lyftas fram ännu mer än vad som görs idag. Exempelvis är flerspråkighet en tillgång när människor kommer ut på arbetsmarknaden, eftersom samhället har blivit mer mångkulturellt och flerspråkig kompetens underlättar för möten och relationer mellan människor med olika språklig bakgrund.

Arbetsfördelning

I denna studie har arbetsfördelningen genomförts genom att var och en ansvarade för genomförandet av tre intervjuer var. Lina Bahnam ansvarade för intervju av förskollärare A, E och F och Rose Ninson ansvarade för intervju av förskollärare B, C och D. Den som inte intervjuade satt med under intervjun och förde anteckningar. Därefter fördelades det empiriska materialet i tur och ordning genom att Rose bearbetade de tre första förskollärarnas svar det vill säga, A, B och C, medan Lina bearbetade D, E och F. I övrigt har vi haft ett ständigt samarbete genom studiens olika faser. Vi har kompletterat varandras åsikter och respekterat varandras olikheter genom att diskutera och komma fram till innehåll i studiens olika delar samt lämpligt tillvägagångssätt.

1.1 Bakgrund

I förskolans läroplan betonas vikten av att barn med annat modersmål än svenska som får möjligheter att utveckla sitt modersmål även får goda förutsättningar att tillägna sig det svenska språket. ”*Förskolans personal ska arbeta aktivt för att barn med annat modersmål utvecklar sitt eget modersmål samt det svenska språket*” (Lpfö 98/ 2016, s. 7). I förskolans läroplan tas också upp att det svenska samhället har stora krav på individens förmåga att följa de värden som existerar i ett mångkulturellt samhälle. Det betonas att förskolan är en social och kulturell miljö som kan stödja och främja denna förmåga. Förskolan ska förbereda barnen för livet i ett samhälle med många olika folkgrupper som lever sida vid sida i ett nytt samhälle. Det konstateras att barnen ska vara medvetna om sin egen bakgrund och de kulturella miljöer som barnen och deras föräldrar kommer ifrån, samt andra människors kulturella och sociala bakgrund. Detta kan leda till att barnen utvecklar sina förmågor att inse och uppfatta andras värderingar och livsåskådningar (Lpfö 98/ 2016, s. 6).

Enligt Skolverket ses flerspråkighet som en möjlighet och något positivt både för barn och för samhället. Personalen i förskolan kan hjälpa barnen att utveckla det svenska språket och modersmålet genom en positiv attityd och kunskap i hur man stöttar barnen att utveckla sina språk. Barnens utveckling i språket är starkt beroende av om de stimuleras till att använda flera språk och hur de bemöts gällande flerspråkighet. Skolverket menar att personalen i förskolan bör vara öppen, nyfiken samt att vilja lära sig mer om barnens modersmål. Det gäller dock inte bara personalen i förskolan, utan även att andra vuxna omkring barnen och i samhället behöver stötta och skapa möjligheter för barnen att använda både svenska språket och modersmålet. Barnen behöver få uppleva från vuxna att det är positivt och en resurs att vara flerspråkig. På så sätt kan barnen utveckla alla sina språk enligt Skolverket (2013, s. 4).

På Skolverkets hemsida står att kunskaper i ett modersmål är positivt för barns utveckling i språk, identitet, personlighet och förmågan att tänka. Man hänvisar där också till forskning

som menar att barn som har ett utvecklat modersmål också har bättre betyg i andra skolämnen. Genom lek och aktiviteter lär sig barn. Det är därför viktigt att personal inom förskolan planerar aktiviteter, lek, arbetssätt och miljön efter barnens behov. Att anställa förskollärare som är tvåspråkiga och modersmåls lärare är andra viktiga åtgärder. Barnens föräldrar är också en viktig tillgång (www.skolverket.se, 2017-03-18).

Tidigare undersökningar från Skolverket visar att barn behöver bättre stöd i förskolan för att utvecklas som flerspråkiga individer (Skolverket, 2002). Enligt Axelssons, Sellgren & Rosander ska också flerspråkiga barn kartläggas på vilken nivå de befinner sig i sitt första och andra språk för att kunna ge ett bra stöd i språklig utveckling (Axelsson m.fl. 2006, s. 132).

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka förskollärares uppfattningar om sitt arbetssätt, sina kompetenser samt kring samarbete med föräldrar, för att stärka språkutveckling i svenska hos barn med annat modersmål.

1.3 Frågeställningar

Följande frågor är studiens forskningsfrågor:

- Vad lyfter förskollärare som det viktigaste i sitt förhållningssätt och i det pedagogiska innehållet för att gynna språkutvecklingen i svenska hos barn med annat modersmål?
- Vad menar förskollärare är viktigt i kontakten mellan hem och förskola för att skapa goda förutsättningar för att utveckla det svenska språket hos barn med annat modersmål?
- Vilka kompetenser anser förskollärare vara viktiga att ha för att kunna gynna förskolebarns språkutveckling i svenska och hur ser de på sitt eget behov av kompetensutveckling inom området?

1.4 Begreppsdefinitioner

Här förtydligas vilka definitioner av de begrepp som vi kommer att använda oss av i denna studie.

1.4.1 Förstaspråk

Förstaspråk är det språk som lärs in först och barnen socialiseras i relation till den egna familjen. Barnen lär sig förstaspråket eller modersmålet och utvecklas i detta mest i hemmet (Axelssons, Rosander & Sellgren 2006, s. 8).

1.4.2 Andraspråk

Begreppet andraspråk syftar till det språk som barnet tillägnar sig förutom sitt förstaspråk. I denna uppsats kommer andraspråk avse barn som har ett annat modersmål än svenska och således har svenska som sitt andraspråk (Skans, 2011, s. 28). Med tvåspråkiga barn menas de barn som möter och är i behov av att tillämpa minst två språk. De flesta tvåspråkiga barn har kommit i kontakt med andraspråket innan de har hunnit utveckla sitt förstaspråk. Barn med annat modersmål än svenska kommer oftast igång med att utveckla det svenska språket i förskoleverksamheten (Axelsson, Rosander & Sellgren, 2006, s. 8 & 41).

1.4.3 Flerspråkighet

Flerspråkighet är en benämning som används när det gäller människor som har flera än ett språk. Otterup beskriver en flerspråkig människa som den som använder fler än ett språk i sin vardag (Otterup, 2005, s. 12).

1.4.4 Majoritetsspråk

Majoritetsspråk är det offentliga språk i samhället och är normen. Då denna uppsats utgår från en svensk kontext kommer majoritetsspråket syfta till det svenska språket. Majoritetsspråket är det dominanta språket och det kommer till användning i vardaglig kommunikation och för undervisning och lärande i samhället (Skans, 2011, S. 28 & 36).

2. Teoretiska perspektiv

I detta avsnitt presenteras det valda teoretiska perspektivet, det sociokulturella perspektivet utifrån Vygotskijs teori. Anledningen är att vår utgångspunkt är att undersöka hur barn i samspel med pedagoger och andra barn i förskolan och med hjälp av mediterande redskap kan få stöd i att utveckla majoritetsspråket svenska. Språket är enligt Vygotskij det viktigaste medierade redskapet för att kunna samspela i sociala sammanhang.

2.1 Sociokulturellt perspektiv

Inom det sociokulturella perspektivet ses mänsklig utveckling som en social företeelse. Lärandet sker genom kommunikation, samspel och interaktion mellan individen och omgivningen, det vill säga individens utveckling är en produkt av de sociala, historiska och kulturella erfarenheterna (Gibbons, 2013, s. 36).

Sociokulturellt perspektiv grundar sig på Lev Vygotskijs teorier om lärande från 1900-talets början. Vygotskij menade att individer ingår i ett kulturellt och socialt sammanhang samt att människor utifrån sina erfarenheter bygger upp sina kunskaper om världen. Social kompetens är enligt Vygotskij avgörande för samspelet människor emellan och därmed för individens lärande och utveckling. Enligt det sociokulturella perspektivet är även de kulturella situationer som barnen växer upp i avgörande för barnets utveckling. Med detta menas att utvecklingen är ett resultat av barnets sociala samspel med den kulturella omgivningen (Hwang & Nilsson, 2011, s.66).

Språk är enligt Vygotskij tänkandets sociala redskap. Språk och tal är de mest betydelsefulla mentala funktionerna som även formar andra mentala funktioner hos individer. För Vygotskij hänger alltså språk och tänkande samman. För att kunna tolka och hantera sin omgivning och delta i sociala samspel krävs språk. Qzerk lyfter fram betydelsen av kultur och språk för den kognitiva utvecklingen samt vikten av barnets sociokulturella erfarenheter för deras språkliga utveckling, det vill säga att den kognitiva utvecklingen hänger samman med barnets språkliga förmågor (Qzerk, 2010, s.83–84).

Enligt Vygotskij går utveckling och utbildning hand i hand. Han menar att lärarnas förhållningssätt är viktigt för barnets lärande och utveckling. Vygotskij anser att i samspel med erfarna vuxna eller mer kompetenta kamrater kan barnet klara av mer än det kan klara av själv och det som barnet presterar idag med hjälp av andra, kan barnet senare klara av på egen hand, något som Vygotskij benämner den proximala utvecklingszonen (Bråten & Thurmann- Moe, 2010, s. 105; Hwang & Nilsson 2011, s. 67–68). Genom samspel och samarbete med omgivningen når barnet på så sätt en högre nivå i sin utveckling. Det vill säga barnet ska få utmaningar som med hjälp av en erfaren person och genom ansträngning främjar hans utveckling och lärande. Vygotskij kallar denna hjälp för stöttning (Hwang & Nilsson 2011, s.67; Gibbons 2010, s. 42). Gibbons poängterar att barnet får stöttning och hjälp av läraren i början av arbetet men att stödet minskar gradvis i takt med att barnen lär sig mer, handledningen är alltså tillfällig (Gibbons, 2010, s. 42).

Säljö tar upp Vygotskijs teori som menar att människan samspekar med omvärlden genom idéer och materiella ting. För att förstå och komma ihåg använder vi oss av externa redskap. Detta kallas mediering och ett exempel på detta kan vara hur vi nyttjar våra fingrar vid huvudräkning (2010, s.26). En del redskap är mer eller mindre universella medan andra är högst personliga där en utomstående omöjligt kan koppla redskapet till tanken. Språk är ett av de viktigaste redskapen för mediering. I samtal används ofta

mediering, och med olika tonlägen, ansiktsuttryck och rörelser får våra ord mer substans. Dessa olika redskap kan kallas kommunikativa redskap (Säljö, 2010, s. 37). Människan använder sig även av fysiska redskap vid mediering. De redskap som är av människan tillverkade föremål kallas artefakter. En artefakt är ett tillverkat föremål med minst ett specifikt syfte. Det vill säga att den som tillverkar redskapet kombinerar sina kunskaper och material för att ge artefakten olika egenskaper. När någon sedan brukar föremålet får de således tillgång till tillverkarens kunskaper utan att själv ha förmågan att skapa föremålet (Säljö, 2010, s. 28- 31).

2.2 Sammanfattning

Enligt det sociokulturella perspektivet är interaktion, kommunikation och samspel grundläggande för människans lärande och utveckling. Utifrån det sociokulturella perspektivet lär och utvecklar sig människan i samspel och interaktion med andra. Med det menas att vi skapar oss erfarenheter när vi agerar, handlar och gör saker tillsammans med andra (Säljö, 2014, s. 66). I samspel och kommunikation med andra kan vi komma till uttryck och det sker genom att använda språket. Språket är enligt Vygotskij det viktigaste medierande redskapet för att kunna samspela i sociala sammanhang. Dessa redskap kommer till användning för att kunna kommunicera och föra vidare information samt för att begripa och tolka sin omgivning (Säljö, 2010, s. 37). Vuxnas stöttning används för att stödja barn i att utföra en uppgift som det inte klarar av helt själv. Det handlar om att stötta barnen i sin språkutveckling och uppmuntra de genom att de får fler utmaningar. De vuxna bidrar på så sätt till att barn utvecklar sina färdigheter. Stödet kommer så småningom att minskas och tillslut kommer barnet att utföra uppgiften helt själv (Gibbons, 2010, s. 42).

3. Tidigare forskning

I följande del redovisas tidigare forskning kopplat till flerspråkighet och språkutveckling samt till förskollärarens roll, förskollärarens kompetens och relationen mellan hemmet och förskolan, vilket är relevant för studiens syfte och frågeställningar.

3.1 Språkets betydelse för lärande

Wedin hävdar att språket har en central betydelse för flerspråkiga barns lärande (2011, s. 210). Det som är mest väsentlig för barns lärande bygger på det som pedagogen uttrycker. Med det menas att den muntliga interaktionen som sker mellan pedagog och barn är viktigt för barns språkinläring. Det verbala språkets utveckling skapar en bro till kunskapsrelaterade kunskaper. Talet har en avgörande betydelse för lärande i den pedagogiska verksamheten. Det framstår att genom talet kan vi lära ut och lära in. Därmed

den verbala kommunikationen mellan förskollärare och barn har en central innebörd som kunskapsbas och för barnens ständiga utvecklande av kunskap (Wedin, 2011, s. 213).

Qzerk menar att språkets viktigaste funktion är kommunikation och Vygotskij säger att ”språket är tänkandets sociala verktyg”, vilket tidigare tagits upp under det teoretiska perspektivet. Vygotskij anser alltså att vi sorterar våra tankar kring olika företeelser när vi utför verbala handlingar i kommunikation med andra och språkliga handlingar genomförs med ord. Dessa verbala handlingar blir centrala när människor befinner sig i en kommunikation med andra. Med hänsyn till mänskliga rättigheter i samhället har språket en betydelsefull roll, såväl för att skapa en del normer, kunskaper, erfarenheter som för att kunna förmedla och överföra dessa från en generation till en annan. I en verbal kommunikation kan man utöver att föra vidare och ta till sig kunskaper även uttrycka känslor och värderingar. Enligt Qzerk är våra språk betydelsefulla redskap och medel i mänskliga relationer. Summan av detta grundar sig på att individens liv är en kommunikativ värld (2010, s. 82–83).

3.2 Första och andraspråksinlärning

Qzerk belyser en ny forskning om tvåspråkighet, där just relationen mellan förstaspråkets- och andraspråkets utveckling behandlas. Undersökningen rör sig om relationen mellan tvåspråkighet och kognitiv utveckling (2010, s. 137). I sin forskning, hänvisar Qzerk till Laurie som konstaterar att det är omöjligt för ett barn att utveckla sitt förstaspråk och andraspråk i lika stor omfattning. Därför ska vuxna inte förvänta sig att ett barn genom att tillägna sig två språk ska kunna lära sig dubbelt så bra mentalt och själsligt som enspråkiga (Laurie, 1890, refererad i Qzerk, 2010, s. 137–138). Qzerk refererar till Lev Vygotskij som är en bland flera forskare som satt fokus på företeelsen tvåspråkighet och tvåspråkig utveckling. Vygotskij anser att tvåspråkighet var intresseväckande för att undersöka språkets roll i tänkandet. Han använde begreppet främmande språk istället för andraspråk. Det framgår tydligt i Vygotskijs skrifter att förstaspråks- och andraspråksutveckling har en del ömsesidiga drag (Vygotskij, 1960, refererad i Qzerk, 2010, s. 139–140). Tvåspråkighet beskrevs, enligt Qzerk, som en mänsklig och rimlig företeelse, samt betonar att det existerar en inbördes påverkan bland förstaspråksutveckling och andraspråksutveckling. Med anledning av att han betraktade språket som tänkandets sociala verktyg, kan man anta att ju fler språk individerna behärskar, desto fler sociala verktyg får deras tankeställning (2010, s. 140). Qzerk refererar till psykologen Ronjat som konstaterar att simultan tvåspråkighet eller även är kallad för parallell tvåspråkighet, tydde på något positivt för att förbättra barnets talförmågor och andra intellektuella förmågor (Ronjat 1913, refererad i Qzerk, 2010, s. 138). *Simultan tvåspråkighet* relateras till språk som utvecklas samtidigt vid barnets födsel och i hemmet. Det inkluderar barn som har två modersmål. Begreppet *successiv tvåspråkighet* förklarar utvecklingen av ett annat språk förutom modersmålet och som sker när barnet är äldre än tre år och det utvecklas utanför hemmet (Kultti, 2012, s. 42).

Qzerk lyfter fram hur förstaspråk därmed påverkar inläringen av ett andraspråk. Enligt författaren använder vi meningar som vi tidigare har lärt oss i vårt förstaspråk, när vi ska lära oss ett nytt språk. Hur mycket eller lite kunskaper vi har i förstaspråket/ modersmålet påverkar inläringen av det nya språket. Det är därför annorlunda att lära sig det nya språket jämfört med förstaspråket, eftersom vi utnyttjar kunskap och meningar från förstaspråket när vi lär oss ett nytt språk, det finns en grund att stå på enligt forskaren. Förstaspråket och det nya språket påverkar varandra åt båda hållen (2010, s.154). Forskning visar att barn som har goda kunskaper i sitt förstaspråk är de som också kan mycket svenska. Hon menar att barnet inte lär förstaspråk/ modersmålet på svenskans bekostnad, det vill säga att de barn som kan behärska sitt andra språk ofta har goda kunskaper i sitt förstaspråk. Ladberg menar med detta att kunskaper i olika språk stärker varandra (Ladberg, 2003, s.198).

Ladberg beskriver att förstaspråket är det språk som används inom familjen (2000, s. 180). Modersmålet, eller förstaspråket, lär sig barn genom naturligt samspel med föräldrar, syskon och andra vuxna (Abrahamsson, 2009, s. 258). Enligt Ladberg är förstaspråket kopplat till känslor då det är det första språket som barn kommer i kontakt med. Vi människor uttrycker våra känslor bättre på förstaspråket för att det är ett språk som vi växer upp med i familjen och släkten (2003, s. 102–103). Förstaspråket är viktigt för barnens tankar och för att kunna lära sig nya kunskaper (Ladberg, 2000, s. 180). Du Plessis och Louw menar i sin artikel att personal inom förskolan och föräldrar ofta är omedvetna om vilken påverkan förstaspråket har på de mentala framstegen. Att ett barn har goda kunskaper i förstaspråket och att barnet fortsätter att använda förstaspråket påverkar inläringen positivt inom det nya språket, menar forskarna. Därför ger de rådet till föräldrar att hjälpa barnet att använda modersmålet, eftersom det påverkar tankarna och minnet positivt (2008, s. 54). Förstaspråket är också kopplat till barns kultur och traditioner. Om ett barn förlorar förstaspråket så förloras också viktiga sociala sammanhang, kommunikation och kunskap om den andra kulturen, utan språk går det inte att föra över kulturen från en generation till en annan (Plessis och Louw, 2008, s. 55). Även Kultti menar att goda kunskaper i förstaspråket påverkar resultaten i det nya språket (2012, s. 44).

Att ha kunskaper i att tala landets majoritetsspråk, som i det här fallet är svenska, är betydelsefullt för barnet. Språket används som ett redskap för att kunna delta i andra barnens lekar och gemenskaper. Enligt Kultti ska barnet inte lämnas åt sig själv att ta ansvaret över sitt lärande, däremot ska barnet få stöttning av pedagoger med goda färdigheter i majoritetsspråk. Kultti konstaterar att flera andra forskare betonar stöttning som en viktig faktor. Vidare framhåller hon att deltagande genom verbal kommunikation betraktas som värdefull och uppskattas i pedagogiska sammanhang (Kultti, 2012, s. 168). Majoritetsspråket beskrivs, enligt Kultti, som nyckeln till barnens gemenskap. Det uttalade språket är en viktig resurs som barn tillämpar i syfte att få språklig kommunikation med andra barn (2012, s. 57).

3.3 Flerspråkighet i förskolan

Abrahamsson förklarar flerspråkighet som en förmåga som människor som ständigt använder två eller flera språk. Det är inte nödvändigt att kunna alla språken flytande för att räknas som flerspråkig. Kunskan i det ena språket kan vara starkare än i det andra språket (2009, s. 257). I Skans avhandling förekommer begreppet flerspråkiga barn och begreppet avser att barn med ett annat modersmål än svenska använder sig av fler än ett språk i sin vardag. En aktiv flerspråkighet verkar vara en betydelsefull del för att få en uppfattning om den egna bakgrunden (2011, s. 28–29).

Flerspråkighet kan enligt Qzerk ses utifrån olika perspektiv såsom psykologiskt, socialpsykologiskt, humanistiskt, samhällsekonomiskt och pedagogiskt perspektiv. Utifrån nämnda perspektiv är det viktigt att fler människor har minst ett gemensamt språk för att kunna kommunicera med varandra. I världen är fler och fler människor flerspråkiga och flerspråkighet behöver därför ses som en tillgång av politiker, pedagoger och samhället. De pedagogiska institutionerna behöver hjälpa till så att flerspråkighet utvecklas genom att människor lär sig fler språk. Qzerk menar att flerspråkighet är nödvändig för livet och existensen hos minoritetsgrupper. Barn som har invandrade föräldrar växer upp med tvåspråkighet och kan inte fungera i samhället och i hemmet utan tvåspråkighet. Qzerk beskriver vidare språket som något som kan göra människor, objekt, känslor, idéer och sammanhang levande, genom språket får människors idéer och tankar och sociala händelser ett innehåll. För att kunna kommunicera behöver människor ha kunskap om innehållet (2010, s. 158, 160). Enligt Qzerk påverkar barnets första och andra språk varandra från båda sidor. Språket är tänkandets verktyg vilket är viktigt i sociala situationer. Människor som kan flera språk har också flera sociala resurser (2010, s.140).

Enligt Skans kan flerspråkighet upplevas som en svårighet hos pedagogerna i förskolan vilket kräver lösningar. Om förskolan kan ej hitta lämpliga lösningar kan detta bli en bristfällig utgångspunkt i bemötandet av flerspråkiga barn vilket påverkar barnets inlärning och språkutvecklingen. Vidare menar Skans att pedagogers attityder till majoritetsspråket påverkar barnens motivation att tillägna sig ett andraspråk, särskilt för små barn (2011, s. 30). Även enligt Bjar och Liberg är barnens språk, tankar och kunskapsutveckling beroende av hur personalen i förskolan bemöter och stödjer barn med olika bakgrund. Det påverkar också samhället som hela tiden utvecklas och barnen behöver känna sig inkluderade och aktiva i samhället. Att förskolebarn lär sig om andra barns bakgrund är också viktigt för att samhället ska utvecklas och fungera (2007, s. 17).

3.4 Flerspråkighet och identitet

Ladberg menar att språk kan ses som en bro mellan människor. Vi behöver språk för att kunna möta varandra, för att förstå och bli förstådda (2003, s. 7). Vidare menar Ladberg att flerspråkighet är en politisk fråga om mänskliga rättigheter, det vill säga rättigheten att få

använda sitt modersmål såväl som att få lära sig språket i det samhälle man lever i (2003, s. 5). Flerspråkighet, menar hon, är inte något besvärligt eller problematiskt, det är en tillgång och lika normalt som enspråkighet (Ladberg, 2003, s. 15). Språk och identitet hänger samman, när vi kommunicerar och ger uttryck för vår identitet. Att kunna tala gruppens språk är också ett sätt att visa grupptillhörighet (Ladberg, 2003, s. 102). Vidare anser hon att människans identitet formas i barndomen och i familjen. Att sakna ett språk kan betyda att det saknas en del av ens identitet (Ladberg, 2003, s. 110–111). Ladberg poängterar att flerspråkighet kan vara en tillgång i förskoleverksamheten (2003, s.198). Skans menar även att barnets språk och identitet hänger samman. Språket har, enligt Skans, en stor betydelse som att vara delaktig i sociala miljöer och för lärandet. Det är ett viktigt verktyg för tänkandet. Att känna delaktighet bidrar till att varje barn får en stark vilja att ta till sig det nya språket. Skans menar vidare att barnets identitet stärks genom att denne behärskar majoritetsspråket i landet. Genom att identiteten stärks blir också barnet mer motiverad till att tillägna sig majoritetsspråket (2011, s. 38-39).

3.5 Förskollärares roll för flerspråkiga barns språkutveckling

Enligt Sheridan m.fl. ska förskolan vara en mötesplats där barnen känner sig lyckliga och trygga och att de där ska få möjligheter att utvecklas på ett mångsidigt vis. Att utforma en lustfylld miljö är av stor vikt för barnens allmänna utveckling och språkutveckling (Sheridan m.fl., 2009, s. 112). Pedagoger rekommenderas att vara öppna, observanta samt att bekräfta och samtala mycket med barnen (Riddersporre & Persson, 2012, s.110). Detta bemötande bidrar till att barnen utvecklas bättre i språket och lär sig bättre.

Enligt Svensson är pedagogernas bemötande och kompetens viktigt inom flerspråkighet när man samspekar med barnen, att man använder lämpligt innehåll i pedagogiken och tar tillvara på barnens intressen. För att barnen ska utvecklas i språket bör pedagogerna ständigt planera och ansvara för aktiviteter i förskolan som är språkutvecklande. Eftersom det tar längre tid för flerspråkiga barn att utveckla ordförrådet ska förskolan vara inriktat på språk, stimulera barnen till att använda språket och pedagogerna ska använda ett varierat ordförråd. Enligt Svensson rekommenderas pedagoger att på ett äkta sätt lyssna på barnen, stötta barnen att samtala, ställa öppna frågor och fylla i när barnen saknar ord att uttrycka sig med. Pedagogerna ska också låta barn utveckla sina tankar och frågor. Vissa barn har svårt att undersöka språket, här kan pedagogerna hjälpa till att välja rätt situationer för att göra barnen nyfikna på språket (2012, s. 29- 32).

Wedin hävdar att tydlighet i interaktion stödjer andraspråksinläring. Förskolans personal ska ha kunskap i att använda rutiner som kännetecknas av tydlighet och turtagning (2011, s. 214). Eftersom språket är av stor betydelse för flerspråkiga barns lärande är den muntliga interaktionen som sker mellan pedagog och barn oerhört viktig för barns lärande. Utvecklingen av det verbala språket anses vara en bro till det kunskapsrelaterade språket och pedagoger behöver därför kunskaper och medvetenhet om de språkmönster de

använder. Att vara medveten om sitt språkbruk kan göra lärandetillfällen tydliga för alla barn men särskilt för barn med ett annat modersmål än svenska (Wedin, 2011, s. 213).

Axelsson m.fl. menar att de språk barn tar med sig till förskolan innefattar språkliga erfarenheter och kunskaper från de miljöer barnen växer upp i. Författarna betonar att varierande upplevelser under barndomen är betydelsefulla för barnens språkinläring och att skapa lärandesituationer med utgångspunkt i dessa är oerhört viktigt för barns språkutveckling (2006, s. 19). Innehållet i verksamheten, menar Kultti, ska planeras utifrån barnens erfarenheter och erbjuda möjligheter så att barnen kan delta utifrån sina förutsättningar (2012, s. 46). Enligt Ladberg går inläringen lättare om barnen ser mönster, hur saker är kopplade till varandra. Pedagogen kan till exempel repetera det barnet har sagt och lägga in svenska ord för att visa barnet bekräftelse (2003, s. 30, 101). Vidare poängterar Ladberg att ett arbetssätt som främjar barnens språkutveckling handlar om att använda alla aktiviteter på ett genomtänkt sätt. Hon poängterar att allt från påklädning till skapande kan vara språkfrämjande (2003, s. 157).

Enligt Kulttis (2012) studie finns det innehåll i förskolan som är viktigt för att barnens språk och kommunikation ska gå framåt. Det kan till exempel vara symboler, böcker, bilderböcker, lekmaterial och måltider som pedagogerna kan planera och använda för barnens språkliga utveckling (2012, s. 83). Kultti betonar även att musik och dans är meningsfulla och viktiga uttrycksmedel som ska användas för att främja barnens språkliga utveckling, deras kommunikation och deltagande (2012, s. 90). Skans lyfter fram vikten av att använda teckenstöd för att kunna uttrycka sig. Teckenstödet stödjer och främjar kommunikationen i och med att det stödjer det verbala språket, vilket i sin tur bidrar till att främja barnens språkutveckling (2011, s. 92).

3.6 Hemmet och förskolan

Enligt Sheridan, Pramling Samuelsson & Johansson är det viktigt att alla föräldrar och barn får ett gott bemötande för att de ska känna sig engagerade i förskolan. Förskollärarna ska t.ex. ha regelbunden kontakt med föräldrarna och samtala med dem och barnen (2009, s. 242). Enligt tidigare studier är samverkan mellan hem och förskola viktigt för barnens inläring och språkutveckling. Det kan ske genom att familjemedlemmar är med och stöttar barnens lärande i förskolan. Det finns också en medvetenhet hos familjer kring deras ansvar för barnens lärande och utveckling i förskolan (Sheridan m.fl., 2009, s. 93). Skans betonar att förskollärare behöver tillgodogöra sig kunskaper om vilka barn som finns i den befintliga barngruppen för att kunna genomföra didaktiska val av innehållet i verksamheten. Detta förutsätter först och främst att man försöker bygga trygga relationer till föräldrarna för få angelägna kunskaper. Gott samarbete med föräldrarna skapar förutsättningar för att ömsesidig tillit och respekt skapas (2011, s. 66). Axelsson m.fl. påpekar vikten av att undersöka och dokumentera barnens språkutveckling. Detta redskap betonas som något väl fungerande. Med hjälp av dokumentation är det möjligt att få en god

och utförlig bild av barnets användning av språk, vilket är angeläget. Därmed blir det möjligt för föräldrarna att ta del av barnens språkutveckling (2006, s. 182–183).

Kultti betonar vikten av ett bra samspel mellan förskollärare, barn och föräldrar till barn med annat modersmål. Författaren menar att det krävs tid och fortbildning och att förskollärarna behöver ha kunskap om barnens språk och bakgrund för att medvetet skapa lärandetillfälle i vardagen och stödja de flerspråkiga barnens språkutveckling (2012, s. 46). Med hjälp av vårdnadshavare får förskollärare kännedom om barnens språkliga förmågor, erfarenheter och kulturella bakgrund. Bristande relationer mellan hem och förskola kan vara orsak till konflikter som beror på olikheter i värderingar. Ett ömsesidigt lyssnande bygger på att både hem och förskola kommer till tals, kan förklara samt förstå de olika synsätt som finns. Detta kan leda till att man skapar en god och trygg relation mellan hem och förskola, vilket gynnar det enskilda barnet. Det här är viktigt och innebär ett ständigt förhandlande för barnens bästa förutsättningar (Skans, 2011, s. 66).

3.7 Förskollärares kompetens inom flerspråkighet

Axelsson m.fl. poängterar att barns lärande har sin utgångspunkt i lärarens kompetens men betonar även vikten av att alla pedagoger ser på flerspråkiga barns lärande som ett gemensamt ansvar (2006, s. 201). Vidare menar forskarna att det krävs en öppenhet och en medvetenhet om flerspråkighet samt att pedagoger i förskolan måste ha ett synsätt och ett förhållningssätt i arbetet med flerspråkiga barn för att främja språkutvecklingen (Axelsson m.fl., 2006, s. 273). Forskarna påpekar att språk är grunden för lärande och kunskapsutveckling och menar att förskollärare som ska leda arbetet måste ha kompetenser och erfarenheter inom andraspråksinläring för att kunna hjälpa och stödja barns språk- och kunskapsutveckling (Axelsson m.fl., 2006, s. 185). I detta ingår att ha kunskap om de olika delar som ingår i språkanvändning, det vill säga hur barn kan använda sitt språk och uttrycka sig i olika situationer (Axelsson m.fl., 2006, s. 104). Förskollärarens roll och språkliga kompetens är oerhört viktig för att leda och stötta barnen genom att ställa frågor och hjälpa dem i sin språkutveckling och lärande (2006, s. 240). Förskolläraren bör även ha kompetens i att bedöma barns språkutveckling för att kunna planera, genomföra och utvärdera verksamheten (Axelsson m.fl., 2006, s. 101).

Du Plessis och Louw menar att förskollärarna förväntas ha goda erfarenheter om barn och dess behov och att deras attityder, kulturella kompetens och kunskapsbas är av stor vikt för barnens språkutveckling (2008, s. 54 och 58). Författarna betonar vikten av akademisk utbildning för personal i förskolan för att få lämpliga kompetenser och behörigheter inom barns emotionella och sociala utveckling samt inom deras kognitiva och språkliga utveckling. Det motsatta kan starkt påverka barns utveckling i förskolan. Att ha god språkvalité och ett välutvecklat majoritetsspråk är oerhört viktigt eftersom detta påverkar hur barnen använder språket (Du Plessis & Louw, 2008, s. 62- 63). Lahdenperä menar att personalen inom förskolan ofta behöver mer kompetens för att kunna stötta barnen i sin språkutveckling. Forskaren poängterar att andra åtgärder kan vara att utveckla en bättre

kommunikation, och se över innehåll i pedagogiken och det förhållningssätt man använder i förhållande till flerspråkighet, något som hen menar naturligtvis kan vara ett innehåll i kompetensutveckling (2003, s. 29, 38–39).

3.8 Sammanfattning

Enligt Wedin har språket en central betydelse för flerspråkiga barns lärande. Det som är mest angeläget för barns lärande bygger på det som pedagogen säger. Med det menas att den språkliga interaktionen som pågår mellan pedagog och barn är viktigt för barns språkinläring (2011, s. 210 & 213).

Skans betonar att barnets språk och identitet hänger samman. Språket har, enligt Skans, en stor betydelse som att vara delaktig i sociala miljöer och för lärandet. Att känna delaktighet bidrar till att varje barn får en stark vilja att ta till sig det nya språket. Skans menar vidare att barnets identitet stärks genom att denne behärskar majoritetsspråket i landet. Genom att identiteten stärks blir också barnet mer motiverad till att tillägna sig majoritetsspråket (2011, s. 38- 39). Språket används som ett redskap för att kunna delta i andra barnens lekar och gemenskaper. Enligt Kultti ska barnet inte själv ta ansvaret över sitt lärande, däremot ska barnet få stöttning av pedagoger med goda färdigheter i majoritetsspråk (Kultti, 2012, s. 168). Både Bjar och Liberg menar att barnens språk, tankar och kunskapsutveckling är beroende av hur personalen i förskolan bemöter och stödjer barn med olika bakgrund (2007, s. 17). Axelsson m.fl. konstaterar att barns lärande har sin utgångspunkt i lärarens kompetens men betonar även vikten av att alla pedagoger ser på flerspråkiga barns lärande som ett gemensamt ansvar (2006, s. 201).

Avslutningsvis betonar samtliga forskare vikten av att alla föräldrar och barn ska få ett gott bemötande för att de ska känna sig engagerade i förskolan (Sheridan, Pramling Samuelsson & Johansson, 2009, s. 242). Enligt tidigare forskning är samverkan mellan hem och förskola viktig för barnens inläring och språkutveckling (Sheridan m.fl., 2009, s. 93). Med hjälp av den tidigare forskning stärker och bygger vi på våra resultat och analys, vilket i sin tur bidrar till att besvara studiens frågeställningar och syfte.

4. Metod

Vald metod för studien är kvalitativ metod. Nedan beskrivs metodval, urvalsprocess samt genomförande.

4.1 Design

I denna studie har en kvalitativ metod valts för att besvara studiens syfte och frågeställningar. Bryman definierar den kvalitativa forskningen som en forskningsstrategi

som har ett brett tolkningsutrymme där forskare använder sig av text och bild vid presentation av sin analys (2011, s. 340). Genom djupgående intervjuer kan fenomen och situationer identifieras. I den kvalitativa metoden ligger fokus mer på vad som sägs, hur något förmedlas och inte på enstaka siffror, eller ja- och nej-svar. Genom analys av deltagarnas perspektiv belyses vad de anser vara viktigt och betydelsefullt (Bryman, 2011, s. 372). Genom att lyfta fram forsknings deltagarnas egna perspektiv och erfarenheter blir studien kvalitativ enligt Ahrne och Svensson (2013, s.38).

Kvalitativ metod lämpar sig väl för studiens syfte och insamlade data har därför skett i form av kvalitativa intervjuer med förskollärare. Metoden lämpar sig väl då respondenternas mer personliga erfarenheter och tankar kring specifika situationer kan identifieras och undersökas. Sådan information är avgörande i besvarandet av våra frågeställningar (Bryman, s.413).

Vi har analyserat vårt material utifrån en hermeneutisk ansats, vilken innebär att den utgår från en djupare förståelse av texter som studeras. Den centrala iden inom hermeneutiken är att det insamlade materialet tolkas utifrån upphovsmannens perspektiv och innebär att forskaren ska använda sig av sin empatiska förmåga som en viktig kunskapskälla (Bryman, 2011, s.507, s. 508). För att tolka resultatet i denna studie krävs en djupare förståelse för förskollärares syn på och olika perspektiv på arbetssätt med flerspråkiga barn. Genom att sträva mot att bygga upp en tillit, med ambitionen att skapa ett förtroende gentemot de intervjuade förskollärarna och på detta sätt få mer uppriktiga svar, har vi velat svara mot hermeneutikens ansats (Bryman, 2011, s.507).

4.2 Datainsamling

I denna studie har alltså kvalitativa intervjuer nyttjats för insamling av det empiriska materialet. För att kunna besvara studiens syfte och frågeställningar har förskollärares egna tankar, perspektiv, erfarenheter och åsikter studerats. Genom kvalitativa intervjuer skapas möjlighet att följa upp och ställa följdfrågor angående informanternas olika svar. I studien användes semistrukturerade intervjuer (Denscombe, 2009, s. 234–235). I semistrukturerade intervjuer kan följdfrågor ställas och specifika svar motiveras. Enligt Bryman är semistrukturerade intervjuer generellt ett frågeschema, där intervjufrågorna är mera öppna och ger intervjupersonerna möjlighet att besvara frågorna med mera utrymme och frihet (2011, s.206, s.415). Bryman definierar semistrukturerade intervjuer som innefattande en rad teman och förslag som leder till relevanta intervjufrågor (2011, s. 206).

Vi har skapat intervjufrågor (se bilaga B) som är relevanta för studiens övergripande syfte och frågeställningar där även öppna frågor används med syftet att uppnå öppna svar. Vi har ställt följdfrågor till de svar som upplevs vara viktiga och behövt utvecklas med syfte att få fram mer specifika svar och för att besvara studiens frågeställningar (Bryman, 2011, s.206). Genom att använda detta tillvägagångssätt kunde vi även möjliggöra för respondenterna att välja hur de ville svara och vad de ville poängtera. Detta gjorde att vi

kunde se och förstå de delar som upplevdes mest viktigt av respondenterna. Vi såväl spelade in som antecknade alla intervjuerna för att möjliggöra en senare analys av materialet.

4.3 Genomförande

Sex förskollärare har intervjuats med syfte att besvara studiens syfte och frågeställningar. Trost betonar vikten av miljöns betydelse i genomförandet av intervjuerna. Trost poängterar att miljön som intervjuerna sker i ska den vara lugn och trygg. Med denna utgångspunkt ansåg vi att ett personalkontor var en lämplig plats för intervjuerna, vilket kan anses vara en trygg och bekväm plats (2010, s. 65). Vi har informerat de sex förskollärare att de ska intervjuas en i taget. Vi har ställt förberedande frågor som bland annat ”hur många år har du arbetat i förskolan?”. Intervjuernas längd har varierat mellan 45 till 60 minuter. Under intervjuernas genomförande har vi antecknat samt spelat in intervjuerna. Fördelen med inspelningen är att man kan lyssna på det inspelade materialet flera gånger. Vi började därefter undersöka och bearbeta materialet genom att lyssna på intervjuerna och sedan transkriberades alla sex intervjuer ordagrant. Det vill säga vi skrev ner exakt det förskollärare sa, ord för ord.

Våra frågeställningar är indelade i tre teman; personalens förhållningssätt och verksamhetens pedagogiska innehåll, betydelsen av relationen mellan hemmet och förskolan samt kompetens och kompetensbehov.

4.4 Urval

Deltagarna i intervjuerna är sex utbildade förskollärare med erfarenheter av att arbeta med flerspråkiga barn, från tre olika förskolor i en större stad med olika sammansättning av förskolebarn. Två av de valda förskolorna har stor blandning av barn från olika kulturer medan den tredje har mindre antal flerspråkiga barn i barngrupp. Pedagogerna i de två förskolorna med stor andel flerspråkiga barn har vi valt att kalla C, D, E, F och pedagogerna från förskolan med mindre andel flerspråkiga barn har vi valt att kalla A och B.

Vårt urval är målstyrt, med motiveringen att vi, enligt Bryman, gjort urvalet på ett strategiskt sätt med syfte att intervjua personer som är mest relevanta för studiens syfte och frågeställningar (2011, s. 394- 395). Enligt Trost ska urvalet i kvalitativ metod ha stor variation och spridning, men det ska vara en viss heterogenitet inom den givna homogeniteten, det vill säga det får inte förekomma fler än enstaka avvikande personer (2010, s. 137). Enligt Bryman ska urvalet vara såväl tillräckligt som hanterbart för att få fram det empiriska materialet studien eftersträvar, det vill säga för att uppnå en teoretisk mättnad (2011,s. 394). På grundval av detta har vi valt tre förskolor för att kunna besvara

studiens frågeställningar. Genom att använda oss av tre olika förskolor har vi därmed fått ett större perspektiv kring studiens syfte och frågeställningar samt att få fram ett urval som är såväl tillräckligt som hanterbar.

Bryman beskriver att bortfall kan förekomma i en forskningsstudie, respondenter kan till exempel få förhinder att delta i intervjuerna (2011, s. 213). Av denna anledning kontaktade vi två extra förskollärare att ha som reserv, men dessa behövde i slutändan inte användas. Enskilda intervjuer har använts i denna studie. Med personliga intervjuer menas att intervjuerna utförs av forskare och informant. Fördelen med personliga intervjuer är att all information kommer från en källa vid transkribering och analys samt att risker med sammanblandning och överföring av informationen minimeras (Denscombe, 2009, s.235). Valet motiverades även utifrån hänsyn till verksamheten, att intervjuerna skulle innebära minsta möjliga störning av den dagliga verksamheten.

Respondenter

Det ges en kortfattad information om studiens respondenter avseende tid i yrket och modersmål.

Förskollärare A: Erfarenhet av pedagogisk verksamhet i 7 år. Modersmål: svenska.

Förskollärare B: 6 år erfarenhet av pedagogisk verksamhet. Modersmål: svenska.

Förskollärare C: 12 år erfarenhet av pedagogisk verksamhet. Modersmål: persiska, svenska som andraspråk.

Förskollärare D: Erfarenhet av pedagogisk verksamhet i 10 år. Modersmål: svenska.

Förskollärare E: Erfarenhet av pedagogisk verksamhet i 32 år. Modersmål: finska, svenska som andraspråk.

Förskollärare F: Erfarenhet av pedagogisk verksamhet i 28 år. Modersmål: polska, svenska som andraspråk.

Förskollärarna C, D, E, F har mer antal flerspråkiga barn i barngruppen jämfört förskollärarna A och B.

4.5 Procedur

Inför insamling av material kontaktades förskolecheferna via mail på de förskolor där intervjuerna genomfördes. I mailet fanns en presentation av oss samt studiens syfte. Därefter mailade förskolecheferna en förfrågan till personalen om de vill ställa upp och medverka i en intervju. I mailet tydliggjordes att det är frivilligt att medverka i studien samt syftet med studien och en kort presentation av oss. Vi fick kontaktuppgifter till förskollärarna som var intresserade av att delta i studien som sedan kontaktades via mail (Bilaga A). I mailet informerades förskollärarna om forskningsetiska principer, studien och dess syfte samt intervjufrågorna, vilket skapade möjlighet för förskollärarna i förhand reflektera över frågeställningen.

4.6 Analysmetod

Då studiens material består av kvalitativa intervjuer valde vi en kvalitativ innehållsanalys för att analysera och undersöka olika delar av intervjuerna. Den kvalitativa innehållsanalysen innebär en textanalys där forskare använder sig av en mer komplicerad tolkning och ej räkning eller mätning av materialet (Bergström & Boréus, 2012, s.50). Innehållsanalys utfördes i syfte att analysera text och innehåll. I en innehållsanalys inriktas analysen på manifest eller latent innehåll. Med manifest menas att forskare beskriver de synliga och uppenbara komponenterna av texten medan med latent menas att forskare tolkar den underförstådda innebörden av texten (Bryman, 2011, s.282). Vi har använt oss av både manifest och latent innehåll i analys av vårt material. Dock har stort fokus lagts på latent innehåll då de osynliga bakomliggande komponenterna av texten har varit av intresse.

För att möjliggöra en kvalitativ innehållsanalys behöver vissa kriterier/steg uppfyllas. Det första steget innebär en kodning av det data som vi erhållit. En kodning görs på så sätt att forskaren läser insamlade data, i vårt fall intervjumaterialet, utan att göra några noteringar. Genom att urskilja likheter/skillnader och/eller andra teman kan man välja det mest relevanta för studiens syfte. Kodningens nästa steg innebär att man utifrån valda teman gör kontinuerliga noteringar när intervjumaterialet återigen granskas. Kodningen av intervjumaterialet har som syfte att skapa ett index över de begrepp som kan leda till den tolkning som görs på insamlade data. Detta tillvägagångssätt, kodning, syftar till att finna bakomliggande tema i intervjumaterialet som i sin tur leder till förutsättningarna för en kvalitativ innehållsanalys (Bryman, 2011, s.505-506). Analysen byggde på studiens teoretiska perspektiv samt med koppling till den tidigare forskning som tagits upp

4.7 Reliabilitet och validitet

Vid insamlande av data eller information till studien måste detta granskas kritiskt. All information måste bedömas huruvida den är giltig och tillförlitligt. Reliabiliteten avgör hur tillförlitligt en metod eller tillvägagångssätt är. Med detta menas att om ett tillvägagångssätt upprepas under lika omständigheter genererar detta samma resultat. Vi har strävat efter att beskriva vårt tillvägagångssätt så tydligt och noggrant som möjligt, med trovärdiga källor i alla faser av undersökningen vilket gör att läsaren förhoppningsvis kan ta del av vår metod på detaljerat sätt vilket i sin tur borde ge studien hög tillförlighet. I denna studie har vår ambition varit att beskriva ett noggrant och systematiskt arbetssätt genom att göra en fullständig redovisning av vårt tillvägagångssätt för att ge studien en hög tillförlighet (Bryman, 2011, s. 352).

Validiteten är ett mått på resultatets giltighet. Det vill säga om resultatet är ett mått på det som avses mätas och om detta överensstämmer med studiens syfte (Bell, 2016, s. 133–134). I denna studie har våra frågeställningar besvarats med hjälp av försök till en

noggrann analys av studiens material det vill säga intervjuerna vilket borde ge studien hög validitet. Vi har använt en bandspelare för att spela in samtalet vid intervjuerna. Detta möjliggör att lyssna noggrant på intervjusvaren flera gånger för att uppfatta uttalandena rätt. Vi har även valt att anteckna under intervjuerna för att uppta information och säkerställa studiens validitet (Steinar Kvale & Svend Brinkmann, 2009, s. 200–203).

4.8 Etiska överväganden

I studien har hänsyn tagits till etiska riktlinjer. Enligt Vetenskapsrådet (2002, s.7) skall fyra specifika krav beaktas i en vetenskaplig studie. De fyra kraven är informationskrav, samtyckeskrav, konfidentialitetskrav och nyttjandekrav.

Enligt *informationskravet* skall samtliga deltagare informeras. I denna information ska studiens syfte framgå och att deltagande baseras på frivillighet. Innan studien genomfördes kontaktades aktuella förskolors chefer om det var intresserade att medverka i studien. Efter acceptans kontaktades samtliga deltagande förskollärare via mejl. I den utskickade informationen framgick studien syfte, frågeställning samt att studien vilar på frivilligt basis. I informationen framgick även rätten till att avbryta intervjun (Vetenskapsrådet, 2002, s.7).

Enligt *samtyckeskravet* baseras medverkan på frivillighet. I utskickat mejl till deltagande förskollärare framgick detta tydligt. Även i mötet med deltagarna upprepades att deltagandet är frivilligt och kan avbrytas under genomförandet (Vetenskapsrådet, 2002, s.9).

Konfidentialitetskravet innebär att samtliga deltagare i studien är anonyma. Därför har vi valt att aidentifiera deltagarna genom att kalla de för förskollärare A, B, C och så vidare. I studien nämns inga personliga uppgifter eller annan information som kan koppla specifika svar till en specifik deltagare. I vår studie nämns inga namn på varken medverkande personer eller förskolor för att så långt så möjligt säkerställa konfidentialitetskravet i studien (Vetenskapsrådet, 2002, s.12).

Med *nyttjandekravet* skall all insamlad information säkerställa att denna information endast nyttjas till forskningsändamål. Personliga uppgifter och insamlat material får enbart nyttjas i gällande studie. Insamlat material i vår studie såsom ljudfiler, anteckningar eller övrigt insamlat material i samband med intervjuer kommer att raderas eller förstöras efter studien genomförande (Vetenskapsrådet, 2002, s. 14).

4.9 Sammanfattning

I denna studie har en kvalitativ metod valts, studien har alltså utgått från semistrukturerade intervjuer i syfte att besvara studiens frågeställningar. Fördelen med användning av denna intervjuform är, som tidigare tagits upp, att beakta respondenternas resonemang, egna tankar, perspektiv, erfarenheter och åsikter, det vill säga den empiri som vår studie strävar efter.

Då studien innefattar ett begränsat antal av intervjurespondenter kan givetvis inte resultatet användas i representativt syfte. Resultatet kan däremot användas i syfte att få en inblick i några förskollärares syn på sitt arbete med flerspråkiga barns språkutveckling i svenska. Men, vi har en hypotes om att deras uppfattningar inte är unika utan kan förväntas omfatta fler förskollärare i Sverige, men för att bekräfta denna hade en betydligt mer omfattande intervjustudie behövt göras, något som ligger utanför ramen för de förutsättningar som gäller denna uppsats. Det är också viktigt att vara tydlig med att det är just förskollärarnas ord om verksamheten som resultatet visar, inte hur de faktiskt agerar i praktiken. För detta hade krävts observationer.

5. Resultat och analys

I följande avsnitt redovisas resultatet och analysen av vår studie. Vi har valt att presentera resultatet av samtliga respondenternas svar under tre teman, som även överensstämmer med studiens frågeställningar. Vid resultatsammanställningen presenteras resultatet separat för varje respondent A-F. I de efterföljande analyserna görs däremot jämförelser utifrån olika teman, med koppling till litteratur som tagits upp.

5.1 Förskollärarnas syn på förhållningssätt till flerspråkighet

Förskollärare A berättar att hen är medveten om vikten av pedagogers förhållningssätt och att det är viktigt att förstå att pedagogernas attityder påverkar barns inställning till att lära sig språk. Hen menar att man måste uppmuntra och visa intresse för barnens kunskaper i ett annat språk.

[...] att jag verkligen betonar att det är positivt att kunna olika språk. Olika språk är något bra för barns språkutveckling. Barnen lär sig olika språk, språk och utveckling hänger oftast ihop [...] Den här förståelsen som handlar om att vi människor är olika och talar på olika sätt. (Förskollärare A)

Förskollärare B beskriver att det finns vissa svårigheter i bemötandet av flerspråkiga barn. Hen tycker att det behövs vidareutbildning för att kunna bemöta flerspråkiga barn på ett fördelaktigt sätt. Vidare menar förskolläraren att det är svårt att finna en ömsesidig förståelse i samtalet med flerspråkiga barn, det vill säga att barnet förstår och bli förstådd.

Flerspråkighet kan upplevas som utmanande och krävande vilket påverkar bemötandet av flerspråkiga barn. (Förskollärare B)

Förskollärare C nämner att hen ständigt uppmuntrar barnen att försöka kommunicera på svenska och att det är acceptabelt om det blir fel i början. Hen tar upp att det finns utrymme för barnen att vara kreativa och att det är viktigt att personalen har ett positivt förhållningssätt och förväntningar på dem. Förskollärare C tar upp att man bör visa intresse för barns flerspråkighet och menar att pedagogens synsätt och bemötande påverkar barnens självkänsla. Vidare menar förskolläraren att tydlighet är viktigt för att främja språkutveckling i svenska hos flerspråkiga barn.

Jag är väldigt tydligt med att berätta och förklara för barnen att det är ingen fara om vi säger något ord fel eller skriver något fel, det viktigaste är att vi lär oss tillsammans. Det är ju viktigt att ha ett positivt förhållningssätt och vissa intressen. Man ska vara stolt över sig själv och våga fråga och inte ge upp. (Förskollärare C).

Förskollärare D tar upp att det som är viktigt för henne är att utforma ett lustfyllt arbetssätt och en lustfylld lärandemiljö och menar att när man utgår från ett glädjefyllt arbetssätt gynnas barnens språkutveckling i svenska.

Barn är jätteintresserade av att lära sig nya ord, Något som är oerhört viktigt är att man delar glädje, att man har roligt tillsammans och man jobbar i form av humor/.../ det ska finnas en lust. (Förskollärare D).

Förskollärares E nämner vikten av att utgå från goda värdegrunder i arbetet med flerspråkighet. Förskolläraren arbetar medvetet för att flerspråkiga barn ska få känna stolthet över sin identitet. Arbetet med flerspråkighet ska påverka barnen positivt, att de får ökad självkänsla och känner stolthet är viktigt, vilket bidrar till utvecklingen av barnens kommunikativa förmågor. Hen beskriver flerspråkighet som något som förknippas med barns identitet och påverkar barns självkänsla. Förskolläraren betonar vikten av att såväl främja barns språkutveckling som att stärka barnens identitet.

Alla pedagoger ska ha full förståelse för barn med annat modersmål än svenska och ska göra en satsning för att deras språk ska utvecklas och identitet ska stärkas. Med hjälp av att betona, hur bra det är att du kan ett annat språk, jag kan bara två språk, du kan tre redan. /.../ typ sådär för att det ska vara stolta över sina språkkunskaper. Vi satsar på att antingen stärka barns identitet och tillhörighet eller också hjälpa till med språkutveckling. Vårt förhållningssätt ska bygga på goda värdegrunder. (Förskollärare E)

Förskollärare F betonar att genom att ha ett ”öppet bemötande och förhållningssätt” gentemot flerspråkiga barn kan man tillgodose barnens språkliga behov och stötta deras språkutveckling i svenska. Hen poängterar vikten av att personalen inser att språket är grunden för allt lärande.

Det är väldigt viktigt att vi satsar på arbetet med flerspråkighet. Förhållningssätt är grunden till lärande. /.../ flerspråkiga barn behöver extra stöd i det svenska språket. Det finns barn som inte kan svenska överhuvudtaget. Att ha öppet och välkomnande bemötande för de nya barnen är viktigt. (Förskollärare F).

I respondenterna svar framkommer att de flesta förskollärare betonar vikten av ett öppet bemötande och förhållningssätt gentemot flerspråkiga barn med syftet att stödja deras språkutveckling i svenska. Fem av sex förskollärarna (A, C, D, E, F) anser att de krävs bra bemötande och förhållningssätt vilket stämmer överens med Riddersporre och Persson som menar att genom ett bra bemötande stödjer förskolepersonal barnen i att utvecklas och bli bättre på svenska språket (2012, s.110). Förskollärare F anser att ett öppet bemötande och förhållningssätt ska genomsyra hela verksamheten. Hen berättar att det finns barn som inte kan svenska språket överhuvudtaget och det krävs stor satsning och öppet bemötande för att kunna gynna språkutvecklingen i svenska och främja barnens utveckling och lärande i stort. Hen poängterar att en god attityd är grunden för en bra verksamhet. Vidare framhäver förskolläraren att flerspråkiga barn behöver externt stöd för att kunna lära sig svenska språket. Hen påpekar att språk är grunden för all lärande. Qzerk hävdar att språk är tänkandets sociala redskap. Språk är de mest betydelsefulla mentala funktionerna som även formar andra mentala funktioner hos individer. För att kunna tolka och hantera sin omgivning och delta i sociala samspel krävs språk (2010, s.83–84). En av förskollärarna (A) menar att man ska visa intresse för barns flerspråkighet. Hen framhäver att språk och utveckling hänger ihop. Enligt Svensson är pedagogernas förhållningssätt avgörande i samspel med flerspråkiga barn. Det innebär att pedagoger har ett positivt bemötande och uppmuntrar barn att kommunicera samt att visa intresse för barnens kunskap i olika språk (2012, s. 29–32).

I intervjuerna framkommer även att det finns vissa svårigheter i arbetet med flerspråkighet. En annan förskollärare (B) berättade att det är svårt att finna en ömsesidig förståelse i samtalet med flerspråkiga barn, det vill säga att barn förstår och blir förstådda. En av de fem förskollärarna (C) nämner vikten av tydlighet i samspel och kommunikation med flerspråkiga barn samt att pedagogerna ständigt ska uppmuntra barnen att kommunicera för att främja språkutvecklingen i svenska hos dessa barn, vilket stämmer överens med Wedin som menar att tydlighet i kommunikation stödjer barns språkutveckling i andraspråket (2011, s. 214). Förskollärare C tar även upp att det är viktigt med utrymme för barnen att vara kreativa, det vill säga delaktiga i samtalet och att det är viktigt att personalen har positiva förhållningssätt och förväntningar på dem. Detta stämmer överens med det sociokulturella perspektivet som anser att lärarnas förhållningssätt är viktigt för barnets lärande och utveckling (Bråten & Thurmann-Moe, 2010, s. 105; Hwang & Nilsson 2011, s. 67–68). Det vill säga att utvecklingen är beroende av barnets sociala samspel med den kulturella omgivningen (Hwang & Nilsson, 2011, s. 66). Förskollärarna D poängterar att det är viktigt att utgå från ett lustfyllt arbetssätt och skapa en lustfylld lärandemiljö. Förskolläraren menar att när man utgår från ett glädjefyllt arbetssätt gynnar man barnens språkutveckling i svenska. Förskolläraren nämner vikten att barn ska känna sig trygga och att lärandet ska ske i lustfyllda och lärorika miljöer, precis som Sheridan m.fl. beskriver att förskolan ska vara en mötesplats där barnen känner sig trygga och att barn ska få möjligheter att utvecklas på ett mångsidigt vis. Vidare skriver

författaren om vikten av att utforma en lustfylld miljö för barnets allmänna utveckling och språkutveckling (2009, s. 112).

En av dessa förskollärare (E) berättar om vikten att ha förståelse för barn med annat modersmål än svenska och att pedagogers förhållningssätt kan främja flerspråkiga barns språkutveckling. Detta stämmer överens med Svensson som menar att pedagogerna ska ha förståelse för flerspråkighet och stötta barnen genom att aktivt lyssna samt bjuda in barn i samtalet (2012, s. 29–32). Säljö menar att språk är ett av de viktigaste redskapen för mediering. Språket används som ett redskap för att förmedla människans egna tankar. I samtal används ofta mediering, och med olika tonlägen, ansiktsuttryck och rörelser får våra ord mer substans. Dessa olika redskap kallas för kommunikativa redskap (Säljö, 2010). Vidare berättar förskollärare E att barns språk och identitet hör ihop, vilket Ladberg tar upp och nämner vidare att när vi kommunicerar ger vi uttryck för vår identitet (Ladberg, 2003, s.102).

5.2 Förskollärarnas syn på pedagogiskt innehåll

Flera pedagoger väljer att nyttja vardagliga situationer som har potential för språkutveckling och tar upp sin syn på planering och organisering av rutinsituationer i relation till språkinläring.

Förskollärare A menar att de använder sig av olika språk när de kommunicerar, hälsar och räknar tillsammans med barnen. Dock framgår det ej av förskollärarens svar i vilket syfte de pratar på olika språk och hur detta kan främja de flerspråkiga barnens språkutveckling i svenska. Hen menar vidare att med kroppsspråk och genom lek kan man kommunicera med flerspråkiga barn. Förskolläraren nämner vissa arbetssätt såsom högläsning, språkfiler och bokstäver som används av förskolan. Dock framgår det ej i citatet för i vilket syfte dessa hjälpmedel används och vilken metod som används av pedagogerna för att barnen ska förstå innehållet och utveckla sitt språk i svenska.

Vi pratar, hälsar, räknar på olika språk när vi har samling. Om det är någon pedagog som kan barnets modersmål kan det används som en resurs för att förklara för barnet. Att använda kroppsspråket, att även kommunicera på andra sätt, genom att leka att visa att det är något positivt. Vi använder högläsning på svenska varje dag i avdelningen, tittar på språkfiler samt bokstäver.
(Förskollärare A)

Förskollärare B tar upp att man använder kroppsspråk för att kommunicera och menar även att barn lär sig genom att lyssna. Dock framgår det inte vilket arbetssätt som används av pedagogerna för att främja den svenska språkutvecklingen. Vidare beskriver hen att de lyssnar på musik på olika språk och menar att detta är viktigt för språkutveckling hos flerspråkiga barn, men inte heller här motiveras detta i förhållande till inläring av svenska språket.

Vi använder kroppsspråk, visar, de hör, lär sig. Vi försöker läsa sagoböcker, räkna, göra små saker. Vi använder dator, lyssna på musik på olika språk /.../ detta är viktig för att gynna språkutvecklingen i svenska hos flerspråkiga barn. (Förskollärare B)

Förskollärare C belyser vikten av ett pedagogiskt innehåll och språkutvecklande arbetssätt genom att ta upp olika strategier såsom användning av kroppsspråk, symboler, böcker, bilder, dans, musik och lek. Förskollärare C menar att dessa hjälpmedel är viktiga för att kunna förklara och tydliggöra svåra ord på svenska och därmed främja barnens språkutveckling. Vidare menar hen att man aktivt ska föra dialog med barnen och ge dem möjlighet att delta i samtalet.

Vi använder oss av IKT, lärplattan, datorn, bilder, böcker, spel, kort, dans, musik på svenska och m.m. för att förklara vissa ord som är svåra för barnen. Vi har mycket bra material för att stimulera språkutvecklingen i svenska hos flerspråkiga barn. Samtalet ska vara aktivt och det ska finnas gott om stimulerande böcker. Det finns platser med möjlighet till olika aktiviteter, till exempel, plats för samling, plats för läsning i grupp och enskilt. (Förskollärare C)

Förskolläraren menar vidare att innehållet i förskolan planeras utifrån barnens erfarenheter då man använder sig av teman om olika länder, traditioner, och så vidare för att ge barnen möjlighet att delta utifrån sina förutsättningar. Vidare menar förskollärare att det är viktigt att ta tillvara barnens intresse i syfte med att främja språkutveckling i svenska hos flerspråkiga barn.

Vi har haft tema om olika länder, traditioner, språk, mat, väder och m.m. på svenska. Barnen har visat ett stort intresse och känt sig så stolta/.../ detta gör att barnen ges möjlighet att delta utifrån sina egna erfarenheter och blir mer engagerad i samtalet. (Förskollärare C)

Vidare menar Förskollärare C att de är inriktade på att ge barnen ett varierande ordförråd och för detta är det nödvändigt att pedagogerna ständigt planerar och ansvarar för aktiviteter i förskolan och att barnen lär sig ett rikt och omväxlande språk. Förskollärare C tydliggör syftet med användandet av kroppsspråk samt verksamhetens arbetssätt för att gynna språkutvecklingen hos flerspråkiga barn och betonar vikten av ett professionellt arbete överhuvudtaget när det gäller barnens språkutveckling. Vidare poängterar hen att man ska undvika svåra ord då risk finns att barnen ej förstår och lätt tappar intresse. Hen anser att stödtecken är ett viktigt hjälpmedel för att främja språkutveckling i svenska. Vidare menar hen ett aktivt samtal och följdfrågor har stor betydelse för språkutveckling i svenskan.

Vi jobbar medvetet med svenska språket, vi upprepar, förklarar, räknar, föra dialog, i leken, i rörelseaktiviteter, rim och ramsor, Jag tycker att man inte ska använda sig av långa meningar och svåra ord. Man kan enkelt ta till ord som är lätta att förstå. vi måste vara tydliga, tydlighet stödjer flerspråkiga barn mycket/.../ tecken, kroppsspråk används som hjälpmedel för att beskriva och förklara vad ordet betyder. Man skall prata med barnen och för att veta om barnet förstår vad pedagogen har sagt så ställer pedagogen följdfrågor till barnet, på så sätt kan man säkerställa om barnet har förstått vad man menar (Förskollärare C).

Förskollärare D menar att utflykter är viktiga för flerspråkiga barns utveckling av det svenska språket eftersom de där får upplevelser som ger barnen nya begrepp och vidgar deras ordförråd, genom att de får nya saker att prata om. Nya upplevelser hör verkligen till ett språkutvecklande arbetssätt menar förskollärare D.

Vi har utåtriktad verksamhet som sker i skogen och i naturen. Det ger barnen upplevelser. Vi kan besöka Mälarens strand för att hitta naturens där. Tänk till exempel när vi är i stranden isen ligger på sjön och vart har vattnet tagit vägen och samtidigt, kan vi se fiskar där under isen. Genom detta arbetssätt utvidgar vi barnens begreppsvärld och även den fysiska världen och vi märkte hur barnen plötsligt började använda nya ord (Förskollärare D).

Förskollärare E menar att man i förskolan måste observera hur mycket språkutrymme barnen får och påpekar att det är viktigt i arbetet med flerspråkiga barn att skapa situationer som bjuder barn till samtal för att barnen ska få berätta om sina egna tankar och lyssna på andras. Vikten av att utveckla sina tankar betonas av förskollärare, att det är gynnsamt i arbetet med flerspråkighet och språkutveckling i svenska. Barnen bör också få möjlighet att uttrycka sig på flera olika sätt. De ska även utmanas att använda svåra ord menar förskolläraren och berättar om deras arbete med forskaren Veli Tuomela:

Vi har arbetat väldigt mycket med Veli Tuomela och med hans språkpedagogiska principer t, ex barns språkutrymme. Man får ju lära sig prata när man talar språk. Det är viktigt att prata tydligt och klart. Vi ska vara "snäppet över" (Förskollärare E).

Förskolläraren tar även upp att barnen inte alltid vill kommunicera och uttrycka sig genom det verbala språket och att andra uttrycksmedel då kommer till användning. Hen hävdar att både vuxna och barn inte ska begränsa sig till det verbala språket och exemplifierar detta genom dans, att där kan barnet uttrycka sig utan språk. Förskollärare E tar upp att det finns en hel del blyga, icke verbala och tillbakadragna barn, samt barn som inte har något språk överhuvudtaget och betonar vikten av musik och dans som viktiga uttrycksmedel för dessa barn som inte vill eller vågar uttrycka sig genom de verbala språken.

Barn som har dansat i skogen till fåglarnas kvittrande och det barn som inte pratar mycket, barnet hade blivit till en fågel och hade bjudit ett annat barn till fågel dans och där kände vi att barnet inte hade det verbala språket men hittade språket i den här dansen, att jag tänker flerspråkighet är mera än det verbala språket (Förskollärare E).

Förskollärare E berättar om hur de arbetar genom att undersöka synonymer och dess olika betydelser. Detta sätt att arbeta berikar barns språk menar förskolläraren.

Vi jobbar med språkutveckling. Förut har vi arbetat och vi arbetar fortfarande med ord och dess betydelse. Vi diskuterar väldigt mycket synonymer, motsatsord. Det gör vi för att vi väljer och använda samma ord, därför utforskar vi synonymer. Vi tänker mycket på adjektiv, /.../ det är också utifrån Veli Tuomela. Vi plockar de ord som vi tror att de kan vara svåra för barnen. Så barnen får riktig förståelse. (Förskollärare E)

Förskollärare F betonar även vikten att arbeta medvetet med språket, inte minst i rutinsituationer och påpekar att i arbetet med flerspråkighet behövs ännu mer tydlighet.

Tydlighet i språket gynnar barnens språkutveckling. Barnen är beroende av tydliga pedagoger och ska få tydliga instruktioner. Pedagogen betonar att pedagogerna ska vara medvetna om sitt språkmönster, att tala tydligt och klart gynnar barns språkutveckling. Vidare menar förskolläraren att man inte ska ha förväntningar på att barnen ska utföra en uppgift när man inte är säker på att barnen uppfattar vad pedagogerna menar och att ibland måste man ta till visuella hjälpmedel.

Rutinaktiviteter fungerar bara om man är medveten, att jag pratar enkelt och tydligt språk. Så kanske det barnet som inte förstår behöver förtydligande med hjälp av bilder. Man kan ha bildschema och använda det. Man kan filma i vilken ordning ska kläder sättas på, kanske man sätter först en kofta och sen overallen osv. (Förskollärare F).

Av svaret framkommer att det inte är någon bestämd tid i schemat för att träna språket utan det sker under alla rutinsituationer, den fria leken och i planerade aktiviteter

Man kan inte träna språket mellan nio och tio varje dag bara. Utan språket ska ju genomsyra hela verksamhetens alla moment. Språket är ju verktyg i alla sammanhang (Förskollärare F).

Förskollärare F beskriver språket, i form av verbala verktyg och kroppsspråk, som grunden för kommunikation. Pedagogen menar att de verkligen satsar på barnens språkutveckling, att det är pedagogernas skyldighet att stödja flerspråkiga barnen i deras språkutveckling.

Särskilt för de äldre barn att kunna samspela med varandra, att kunna delta i leken på samma villkor. De kan byta tankar och idéer. Det är något som kan göra dem trygga att ha ett språk som man kan använda i olika sammanhang. Barn som inte har språket kan bli arga om de inte blir förstådda (Förskollärare F).

Vidare betonar förskollärare F vikten av att barnen får möjligheter att utveckla sina språkkunskaper i svenska inför kommande skolgång för att kunna ta del av de ämnen som skolans lärande bygger på. I citatet ovan går att utläsa att barn som inte behärskar majoritetsspråket kan bli frustrerade om de inte blir förstådda. Förskolläraren hävdar att det är oerhört viktigt att erbjuda rätt stöd i språkutvecklingen redan vid tidig ålder.

Samtliga sex förskollärare nämner att de använder olika metoder för att stödja barnen i sin språkutveckling. De betonar att det inte finns några fasta metoder utan väljer att lyfta alla dagliga situationer som potential för språkutveckling. I resultatet framgick att fyra av sex förskollärare (C-F) betonar vikten av ett pedagogiskt innehåll som innebär ett språkutvecklande arbetssätt, vilket även tas upp av Svensson som menar att pedagogerna ska använda sig av ett lämpligt pedagogiskt innehåll och även ta tillvara på barnens intressen (2012, s. 32). I resultatet framkommer även tecken på brister i förskolans pedagogiska innehåll i detta avseende. Två av sex förskollärare (A & B) säger sig vara medvetna om vikten av användning av olika strategier i syfte att främja språkutvecklingen i svenska hos flerspråkiga barn, men beskriver inte hur de går tillväga i verksamheten för att uppnå detta syfte. Däremot beskriver fyra av sex förskollärare (C-F) på olika sätt

konkreta och tydliga språkutvecklande arbetssätt, det innefattar bland annat lär plattan, bilder, dans, musik och språkstimulerande utflykter, som de säger sig använda för att främja språkutvecklingen hos barn. Detta tar även Kultti upp, som menar att förskolor ska använda sig av pedagogiskt innehåll för att barnens språk och kommunikation ska utvecklas. Det kan till exempel vara symboler, böcker, bilderböcker, lekmaterial och måltider som pedagogerna kan planera och använda för barnens språkliga utveckling (2012, s. 83).

En av sex förskollärare (F) menar att det inte finns någon bestämd tid i schemat som man tränar språket på, utan det sker under verksamhetens alla moment, både under rutinsituationer, den fria leken och i planerade aktiviteter. Förskolläraren nämner att språket ska genomsyra verksamhetens olika moment. Tre av sex förskollärare (C, E & F) betonar vikten av pedagogernas tydlighet och menar att användning av rutinsituationer på ett medvetet sätt bidrar till barnens språkutveckling. Wedin hävdar att tydlighet i interaktion stödjer andraspråksinläring och menar att personal ska ha kunskap i att använda rutiner på detta sätt för att barnen ska bättre förstå innehållet i aktiviteterna (2011, s. 214).

Resultatet visar även att två av sex förskollärare (D & E) lägger stor vikt vid att undersöka synonymer i samtalet med flerspråkiga barn för att utveckla barnens ordförråd och därmed gynna barnens språkutveckling i svenska. Svensson (2012, s. 29-30) anser att förskolan ska vara inriktad på språk och att stimulera barnen till att använda språket, vilket också tas upp av samtliga sex förskollärare (A-F). En förskollärare (E) betonar vikten att observera hur mycket språkutrymme barnen får. Förskolläraren nämner att samtalet är av stor betydelse, detta bidrar till att stimulera barnens användning av språk, vilket styrks av Riddersporre & Persson som rekommenderar pedagoger att vara öppna, observanta samt att bekräfta och samtala mycket med barnen (2012, s.110). Svensson menar att det mest gynnsamma arbetssätt för barnens språkinläring är att pedagogerna låter barnen utveckla sina tankar och komma med frågor (2012, s. 32).

Två av sex förskollärare (C & D) säger sig planera utifrån barnens erfarenheter för att ge dem möjlighet att delta utifrån sina förutsättningar, något som även Axelsson, Rosander & Sellgren (2006, s. 19) tar upp. En förskollärare (D) betonar vikten av upplevelser och dess goda påverkan på barnens språkinläring. Förskolläraren nämner att barnen får språkstimulans när de får upplevelser. De upplevelser som uppstår genom utflykter och annat utvidgar barnens ordförråd och att utforma lärandesituationer med utgångspunkt i barnens upplevelser är viktigt för barns språkutveckling i svenska, vilket också stärks av Axelsson m.fl. (2006, s. 19).

En förskollärare (C) menar att hen använder teckenstöd som ett sätt för barnen att uttrycka sig och kommunicera på, något som bekräftas av Skans som menar att teckenstöd är användbart för att kunna uttrycka sig på ett annat sätt, genom att det stödjer och främjar kommunikationen, som grund för utvecklingen av det verbala språket (Skans, 2011, s. 92). Av resultatet framgår att tre av sex förskollärare (B, C & E) nämner dans och musik som

viktiga uttrycksmedel i förskolorna. Kultti betonar även vikten av detta och menar att musik och dans ska användas för att främja barnens språkliga utveckling, deras kommunikation och deltagande (2012, s. 90). Fem av sex förskollärare (alla utom D) påpekar att användning av kroppsspråk är viktigt för att förklara och beskriva ordens betydelse som skapar det en bättre förståelse hos barnen, vilket även tas upp av Kultti (2012, s. 90).

5.3 Förskollärarnas syn på kontakten mellan hemmet och förskolan

När det gäller förskollärarnas syn på kontakten mellan hemmet och förskolan berättar *förskollärare A* att frågan angående flerspråkighet inte varit aktuellt och att de inte har pratat om innehåll i samtal med föräldrar.

Vi har inte pratat om det i den här förskolan, vi har inte lyft frågan och har inte haft någon diskussion kring detta. (Förskollärare A).

Förskollärare B menar att kommunikationen med föräldrarna kan upplevas som svår på grund av språket. Förskolläraren menar vidare att i denna förskola finns få flerspråkiga pedagoger och att de inte alltid har tillgång till resurser även om det finns möjlighet att skaffa resurser om det behövs. Bristen på flerspråkig personal gör det svårt att involvera föräldrarna i verksamhetens olika aktiviteter och planering.

Jag tror att kommunikationen mellan hem och förskola blir lite svår, jag vet inte. Det handlar om att föräldrarna inte förstår språket. Vi har heller inte många flerspråkiga pedagoger, vi försöker förklara för föräldrarna vad vi gör här. (Förskollärare B)

Förskollärare C poängterar vikten av en gott bemötande och bra kontakt med föräldrarna med flerspråkiga barn. Förskolläraren menar att föräldrarna ska vara med, blir involverad och stötta barnen i sin språkutveckling i svenska.

Man ska visa respekt för föräldrarna, en bra kontakt mellan flerspråkiga barns föräldrar och bra bemötande påverkar flerspråkiga barns språkutveckling och lärande i stort /.../ eftersom familjemedlemmar blir involverad och kan stötta barnens lärande och språkutveckling i svenska (Förskollärare C).

Förskollärare D menar att det är viktigt att berätta för föräldrarna om förskolans verksamhet genom, bilder, dokumentationer och genom individuella samtal och på föräldramöten. Dokumentationen används för att tydliggöra och synliggöra barnens vardag. I arbetet med flerspråkighet dokumenterar förskollärarna ständigt också barnens språkutveckling säger hen. Med hjälp av att ta del av den dokumentationen får både personalen och föräldrarna en bra och tydlig bild av hur barnen utvecklas inom det svenska språket.

Att man hela tiden berättar /.../ det här håller vi på med, t.ex. nu bygger vi en naturhörna av naturmaterial. Man blir bra på att förklara med hjälp av dokumentation och bilder t.ex., men /.../

när det kommer nya föräldrar som är lite oroliga och undrar över hur deras barn har det under dagen, så visar vi ju bilder eller filmer. (Förskollärare D)

Även *Förskollärare E* tar upp att brister i kommunikation med föräldrarna kan förekomma, som beror på att föräldrarna inte behärskar svenska språket. Men, många förskollärare på denna förskola är flerspråkiga, många språk finns representerade så dessa pedagoger brukar användas som resurser i föräldrakontakter. Till utvecklingssamtal bokar man dock tolk säger hon och förklarar hur de tänker.

I de vardagliga kontakterna kan vi ta hjälp av kollegorna men om det är utvecklingssamtal eller något annat samtal då bokar vi en tolk. Det är så /.../ även om en av vårdnadshavarna kan svenska, bokar vi ändå tolk. För att det ska bli en neutral tolkning för den andra föräldern. (Förskollärare E)

Förskollärare F menar att kommunikationen är viktigt med föräldrarna och uttrycker sig enligt detta.

Det är viktigt att kunna kommunicera med föräldrarna. Att man alltid försöker förmedla dagen för föräldrar. Men /.../ när det är dags till utvecklingssamtal då har vi möjlighet till tolk...//.. Det är den enda svårigheten här, att jag inte kan nå till föräldrar. (Förskollärare F)

I intervjuerna framkommer att fyra av de sex förskollärare (C, D, E, F) poängterar vikten av en bra relation och samspel mellan förskolan och hemmet, vilket även tas upp av Sheridan, Pramling Samuelsson & Johansson, att samverkan mellan hem och förskolan är viktigt för barnens inlärning och utveckling (2009, s. 242). Tre av dessa pedagoger (B, D, F) betonar även vikten av att till föräldrarna förmedla det dagliga innehållet i verksamheten. Förskollärare C menar att föräldrar ska få ett gott bemötande samt att pedagoger bör skapa en miljö där alla föräldrar och barn känner sig inkluderade och involverade i verksamheten. Sheridan m.fl., tar upp hur viktigt det är att föräldrar och barn får ett gott bemötande och involveras i förskolans dagliga arbete och menar att förskollärare ska ha regelbunden kontakt med föräldrar och samtala med dem och barnen (2009, s. 93).

Förskollärare A däremot menar att hen inte har varit involverad i hur arbetet mellan hem och förskolan fungerar när det gäller flerspråkighet i och med att frågan inte har tagits upp i denna förskola. Två av dessa förskollärare (B, E) belyser svårigheter i kommunikationen med föräldrarna på grund av språket. Förskollärare A, B menar att det finns såväl brist på nödvändiga arbetsätt och åtgärder för att kunna förstärka relationen mellan förskolan och flerspråkiga barns föräldrar. Skans menar att pedagogerna behöver tillgodogöra sig kunskaper om vilka barn som finns i den befintliga barngruppen för att kunna genomföra didaktiska val av innehållet i verksamheten. Förskollärare ska försöka bygga goda relationer till föräldrarna för att få viktiga kunskaper om barnets bakgrund. Ett gott samarbete med föräldrarna skapar förutsättningar för en ömsesidig tillit och respekt (2011, s. 66).

En av de förskollärarna (D) betonar vikten av att förmedla innehållet i den dagliga verksamheten till föräldrarna. Hen menar att man inte bara ska begränsa sig till verbala språk för att kommunicera med flerspråkiga barns föräldrar, utan användningen av bilder och dokumentation är också viktigt. Förskolläraren anser att i arbetet med flerspråkighet dokumenterar förskollärarna ständigt barnens språkutveckling i svenska och nämner att med hjälp av dokumentation får föräldrarna och personalen en tydlig bild av barnens användning av språk, vilket även Axelsson m.fl. (2006, s. 182–183) beskriver. Forskarna betonar vikten av att undersöka och dokumentera barnens språkutveckling och tar upp att genom dokumentation och bild kan föräldrarna ta del av och följa barnens språkutveckling (Axelsson m.fl., 2006, s. 182–183). Förskollärare E nämner att när det uppstår brister i kommunikationen, används flerspråkiga pedagoger som resurser i föräldrakontakter, med syftet att förmedla barnens vistelse i förskolan. Förskolläraren betonar även att det finns möjlighet att boka tolk. Kultti betonar vikten av bra samspel mellan förskollärarna, barn och föräldrar. Hen menar att det krävs tid och fortbildning och att förskollärarna behöver ha kunskap om barnens bakgrund för att medvetet skapa lärandetillfälle i vardagen och stödja de flerspråkiga barnens språkutveckling (2012, s. 46).

5.4 Vikten av kompetens i kunskap om flerspråkighet hos förskolelärarna

Samtliga förskollärare är medvetna om vikten av pedagogernas kompetens när det gäller språkutveckling hos flerspråkiga barn. *Förskollärare A* anser att hen behöver mer kunskap för att kunna främja flerspråkiga barns språkutveckling på bästa sätt. Hen menar att barnen lär sig det svenska språket både genom verbal och icke verbal kommunikation.

Tyck inte att jag är jättebra på det här, vi behöver mer kompetens i flerspråkighet, Det är viktigt att jag talar mycket svenska med barnet, använder kroppsspråket och förklarar vad jag menar. Det är så barnen lär sig. (Förskollärare A)

Förskollärare B säger mycket kortfattat att om man har flerspråkiga barn i barngruppen skaffar man sig kompetens och resurser som krävs för att främja dessa barns språkutveckling, men ger inga exempel på detta.

Man skaffa sig resurser om man behöver de! (Förskollärare B)

Förskollärare C betonar att en viktig kompetens är förmågan att kunna ge barnen en känsla av trygghet, både i förhållande till andra barn och till pedagogerna. Förskolläraren menar att det krävs en medvetenhet hos pedagoger för att kunna bidra till att barnen får en trygg bas i livet och en bra självkänsla. Detta är viktigt för att kunna lägga grunden till utveckling av det svenska språket hos barn med annat modersmål menar hen. Förskollärare C säger vidare att som pedagog behöver man ha tillräckliga kunskaper för att kunna stödja språkutveckling hos flerspråkiga barn.

Kompetenser och erfarenheter inom andraspråksinlärning kan ge barnen en trygghetskänsla mot andra barn/.../detta är ett gemensamt ansvar, vi ska ha en öppenhet om flerspråkighet, barnen ska ges möjlighet att uttrycka sig i olika situationer/.../utbildning är viktig/.../Pedagogerna ska kunna lägga grunden till flerspråkighet hos barnen med annat modersmål. (Förskollärare C)

Förskollärare D resonerar om kompetenser som hon anser vara viktiga att ha för att gynna barnens språkutveckling i svenska och betonar vikten av att ha ett rikt och nyanserat språk och betonar att faktakunskaper är viktiga i arbetet med flerspråkighet och att i samtal med barnen kunna använda nya ord för att utvidga barnens begreppsvärld. Vid sådana projekt säger sig förskolläraren stödja barnens språk genom att fylla på med ord när hen exempelvis berättar att ”det här trädet heter lönn”. För förskolläraren kan en viktig kompetens vara att ha ett varierat och rikt språk för att främja och stödja barnens språkinlärning i svenska.

Att jag har ett rikt och nyanserat språk. Det är ju viktigt att jag har ett nyanserat språk när jag ska jobba i ett projekt. Jag behöver faktakunskaper som krävs av mig som förskollärare för att kunna hjälpa barnen vidare i språkutvecklingen. Jag kan inte jobba med träd om jag inte vet vad träd heter för något. Att det är lönn, att man har förkunskaper krävs också. (Förskollärare D)

Förskollärare D tar upp läroplanens fyra F, fakta, färdighet, förståelse och förtrogenhet, men menar att det fattas två F, fantasi och fantasteri. Förskolläraren reflekterar över att fantasi behövs för att göra livet roligare. Med fantasterier menar hen att vi behöver vara lite galna och modiga och göra de här galenskaperna som fantasin säger att vi ska ägna oss åt. Därmed hävdar förskolläraren att pedagoger bör fundera på alla dessa f:n, särskilt i arbetet med att främja flerspråkiga barnens språkinlärning och att detta kan utmynna i viktiga kompetenser. För att barn ska tillägna sig språkliga kunskaper bör de kunna fantisera om bokstäver, betonar förskolläraren. Vidare menar hen att den vuxne pedagogen ska utforma och utgå från ett fantasifullt och lustfyllt arbetssätt, vilket kan göra barnens språkutveckling möjlig.

/.../ men det fattas två, det är fantasi och fantasteri, fantasteri betyder att man måste vara lite galen man måste göra tokigheter det är att vara fantasteri och det här är jätteviktigt. (Förskollärare D)

Förskollärare E reflekterar över de viktiga kompetenser hen och andra behöver och menar, precis som förskollärare D, att ett varierat och rikt språk för förskolläraren innebär en viktig kompetens. Hen ser sitt eget behov av kompetensutveckling här och menar att fokus verkligen ligger på språket och lägger till att svenskan också utvecklas genom influenser från andra språk.

Att ha ett rikt och varierat språk, att kunna använda synonymer, adjektiv och sen läsa och skriva. För mig är det viktigaste att ha ett rikt språk och att det är grammatiskt korrekt, men hur man uttalar svenska, det har inte så stor betydelse. Forskning visar på att svenskan har berikats av alla olika brytningar och accenter, att man kan se det som dialekter i svenskan. (Förskollärare E)

Förskollärare E lägger stort fokus på ordförståelse och arbetar tillsammans med andra pedagoger med ordens betydelse, inte minst på vad orden betyder i olika sammanhang. Hen

betonar vikten av att kunna behärska det svenska språket korrekt och för att uppnå detta lägger förskolläraren stor vikt vid att lyssna på böcker som är lästa av personer som har ett rikt ordförråd, vilken hen påpekar är grunden för att kunna arbeta med flerspråkiga barn.

Språket kan ju bara bli bättre, det är inte heller mitt modersmål och jag läser mycket. Jag anser att jag har ett rikt språk och jag verkligen försöker tänka. Men tillsammans med andra i våra pedagogiska utvecklingsgrupper undersöker vi begrepp och ord. Man behöver läsa mycket pedagogisk litteratur, man behöver öppna upp sig mot omvärlden, man behöver veta mycket om konst, musik och alla estetiska områden och ämnen. Det har jag lärt mig men kan inte allt. (Förskollärare E)

Förskollärare F betonar vikten av att kunna kommunicera med föräldrarna, att det är ett verktyg hen ofta saknar eftersom hen inte förstår deras modersmål.

Det är den enda svårigheten att jag inte kan nå till föräldrar. (Förskollärare F)

Förskollärare F resonerar vidare kring vilka kompetenser som hen anser vara viktiga att ha för att gynna barnens utveckling i svenska och menar att det egentligen inte är några speciella kompetenser som behövs. Det är kompetenser som förskolläraryt utbildning, god kännedom om vårt styrdokument, bland annat som läroplanen ger. Där det står klart och tydligt att vi ska lyfta barnen med annat modersmål än svenska. Det är bara att följa styrdokumentet säger hen. Förskolläraren lyfter även upp en kompetens hos flerspråkiga pedagoger genom att de själva har varit med om hela den ”språkliga resan”. Med det menar hen att de pedagogerna kanske förstår bättre hur det är att inte bli förstådd, på grund av sina egna erfarenheter. Flerspråkig kompetens har en positiv påverkan på verksamheten, men är inte nödvändig betonar förskolläraren. Sist påpekar hen att frågan om flerspråkighet är en yrkeskompetens som varenda förskollärare ska ha efter avslutad utbildning.

Egentligen det är inga speciella kompetenser, det är den kompetensen som utbildningen, god kännedom om vårt styrdokument, bland annat läroplanen, där det står klart och tydligt att vi ska lyfta de där barnen med annat modersmål än svenska. Det är bara att följa styrdokumentet. Jag är inte fokuserat på språkliga kompetensen. Nu tänker jag kanske på förskollärare som inte har svenska som modersmål som exempel på kompetens (Förskollärare F)

I resultatet framgår att en förskollärare (A) betonar att kompetensutveckling inom flerspråkighet behövs. Förskolläraren menar att kommunikationen för flerspråkiga barn är viktig, det sker genom att aktivt använda det svenska språket och även kroppsspråket. Lahdenperä menar att personalen inom förskolan behöver mer kompetens för att kunna stötta barnen i sin språkutveckling. Forskaren poängterar att andra åtgärder kan vara att utveckla en bättre kommunikation och se över innehåll i pedagogiken och det förhållningssätt man använder i förhållande till flerspråkighet, något som hen menar naturligtvis kan vara ett innehåll i kompetensutveckling (2003, s. 29, 38–39). Förskollärare (B) anser att arbetet med flerspråkighet kan upplevas som utmanande och krävande, men säger däremot att man kan skaffa sig resurser vid behov. Därmed menar förskolläraren att

kompetens inom arbete med flerspråkighet inte anses vara nödvändigt. Axelsson m.fl. stödjer inte ett sådant synsätt, utan betonar, liksom Lahdenperä, vikten av kompetens hos förskollärarna och menar att barns lärande har sin utgångspunkt i lärarens kompetens och betonar även vikten av att alla pedagoger ser på flerspråkiga barns lärande som ett gemensamt ansvar (2006, s. 201). Skans menar att när förskolepersonal upplever flerspråkighet som en svårighet som ska hanteras kommer pedagogerna att bemöta flerspråkiga barn på ett felaktigt sätt (2011, s. 30).

En förskollärare (C) nämner att det krävs öppenhet och utbildning för att kunna skaffa sig lämplig kompetens. Även Axelsson m.fl. betonar att det krävs öppenhet och medvetenhet om flerspråkighet, samt att förskolepersonalen måste ha ett öppet synsätt och förhållningssätt som främjar barnens språkutveckling (2006, s. 273). Förskollärare F nämner vikten av att ha lämplig behörighet när förskollärare har avslutat sin förskolläraryt utbildning. Att ha en sådan utbildning är en kompetens, menar hen. Du Plessis och Louw betonar även vikten av akademisk utbildning för personal i förskolan för att få lämpliga kompetenser inom barns emotionella och sociala utveckling samt inom deras kognitiva och språkliga utveckling (2008, s. 62–63).

Förskollärare D nämner inte sitt eget behov av kompetens, dock tar förskolläraren upp läroplanens fyra F, fakta, färdighet, förståelse och förtrogenhet. Hen betonar att fantasi behövs för att göra livet roligare. Två av sex förskollärare (D & F) betonar vikten att tillägna sig kunskaper om läroplanen och att följa den. Både förskolläraren D och F menar att barnen ska få möjligheter och goda förutsättningar för att utvecklas i svenska språket.

I resultatet framgår att två av sex förskollärare (E & D) menar att ha ett välutvecklat och nyanserat majoritetsspråk är viktigt för att stödja barnens kunskaper i språket. Tre av sex förskollärare (A, D & E) nämner vikten av att använda och behärska det svenska språket korrekt. Att behärska ett rikt och varierat språk är en viktig kompetens anser både förskollärare E och D, något som kan sägas styrkas av Svensson som menar att förskolan ska vara inriktat på språk, att stimulera barnen till att använda språket och att använda ett varierat ordförråd (2012, s. 29–30). En förskollärare (E), som själv tillsammans med flera andra pedagoger på förskolan inte har svenska som modersmål, nämner att de får utmaningar i att behärska språket korrekt. Förskolläraren berättar att de använder strategier för att utvecklas och bli bättre i majoritetsspråket svenska. De kunskaper förskollärare har i majoritetsspråket påverkar hur barnen använder förskolans språk, enligt Du Plessis & Louw (2008, s. 62–63).

Det betonas av både förskollärare E och F att flerspråkiga pedagoger anses vara en resurs på förskolan. Förskollärare F nämner flerspråkiga pedagoger som ett exempel på resurs, eftersom de har varit med om hela den ”språkliga resan” och att de är en tillgång men inte en nödvändig sådan. Två av sex förskollärare (F & E) anser att när flerspråkig personal används på rätt sätt, fungerar den som resurs i den pedagogiska verksamheten. Enligt Du Plessis & Louw används dessa resurser för att föra vidare information och instruktioner från pedagoger till barn (2008, s. 66).

6. Diskussion

Innan vi inleder diskussionen tas någon aspekt av metod upp. I denna studie har en kvalitativ metod valts, studien har alltså utgått från semistrukturerade intervjuer i syfte att besvara studiens frågeställningar. Fördelen med användning av denna intervjuform är, som tidigare tagits upp, att beakta respondenternas resonemang, egna tankar, perspektiv, erfarenheter och åsikter, det vill säga den empiri som vår studie strävar efter.

Då studien innefattar ett begränsat antal av intervjurespondenter kan givetvis inte resultatet användas i representativt syfte. Resultatet kan däremot användas i syfte att få en inblick i några förskollärares syn på sitt arbete med flerspråkiga barns språkutveckling i svenska. Men, vi har en hypotes om att deras uppfattningar inte är unika utan kan förväntas omfatta fler förskollärare i Sverige, men för att bekräfta denna hade en betydligt mer omfattande intervjustudie behövt göras, något som ligger utanför ramen för de förutsättningar som gäller denna uppsats. Det är också viktigt att vara tydlig med att det är just förskollärarnas ord om verksamheten som resultatet visar, inte hur de faktiskt agerar i praktiken. För detta hade krävts observationer.

Vi kan se att det finns en medvetenhet hos de flesta intervjuade pedagogerna om olika viktiga aspekter i språkutveckling i svenska hos flerspråkiga barn. Resultatet visar att majoriteten av förskollärare är medvetna om att det krävs en stor satsning, en medveten pedagogik och ett öppet bemötande för att gynna barnens språkutveckling i svenska och därigenom främja barnens utveckling och lärande i stort. Dock nämns av vissa förskollärare i intervjuerna att de saknar tydliga metoder för genomförande av olika aktiviteter.

Bråten och Thurmann- Moe hänvisar till Vygotskij som menar att lärarens förhållningssätt är viktigt för barnens lärande och språkutveckling (2010, s. 105). Utifrån resultatet kan vi se vikten av att förskollärare är medvetna om hur man åstadkommer ett språkutvecklande arbetssätt. En förskollärare nämner till exempel i resultatet att barn ofta ska få god språkstimulans samt vuxna pedagoger ska observera hur mycket språkutrymme barnen får. Samtalets betydelse nämns som resurs och som bidrar till att stimulera barnens användning av språk. Pedagogerna ska använda sig av öppna frågor och utmana barnen att bli nyfikna och delaktiga i olika samtal. Svensson menar att det mest gynnsamma arbetssättet för barnens språkinläring är att pedagogerna låter barnen utveckla sina tankar verbalt och att de får möjligheter att komma med egna frågor som pedagogen lyssnar på för att sedan ge respons (2012, s. 29–32). Tydlighet och lyhördhet är två andra viktiga aspekter som pedagogerna ska sträva efter för att barnen ska bli engagerade i sitt deltagande i samtal och olika aktiviteter. Enligt Qzerk har språket en betydelsefull roll, såväl för att skapa en del normer, kunskaper, erfarenheter, som för att kunna förmedla dessa. Språk och tal är de mest betydelsefulla mentala funktionerna som även formar andra mentala funktioner hos barn. Vidare har språket en stor betydelse för att barnen ska kunna kommunicera med andra, uttrycka sina känslor, tankar och idéer (2010, s. 82–83). Enligt det sociokulturella

perspektivet sker lärandet genom kommunikation, samspel och interaktion mellan individen och omgivningen (Gibbons, 2013, s. 36).

När det gäller kontakten mellan förskola och hem visar resultatet av intervjuerna att de flesta förskollärarna anser att samarbetet mellan hem och förskola först och främst förutsätter goda relationer, ett bra samspel och att föräldrarna ska få ett gott bemötande. Vi menar att för att upp nå detta krävs tydliga åtgärder för att hantera svårigheterna i kommunikationen med föräldrar, likt det som några av förskollärarna tar upp, såsom tolk, flerspråkig personal, bilder och skriftlig dokumentation. Dock finns det förskollärare i studien som verkar sakna tydliga arbetssätt för att förstärka relationen mellan förskolan och hemmet. För att barn ska få möjligheter att utnyttja sin potential för att lära sig majoritetsspråket svenska krävs en god relation mellan hemmet och förskolan. Detta möjliggör att förskollärare kan få en förståelse av barnens erfarenheter och intressen utanför förskolan. På detta sätt ges förutsättningar för att aktiviteter och innehållet i verksamheten kan planeras utifrån barnens tidigare kunskaper och intressen samt ger även föräldrarna möjligheter att bli inkluderade i verksamheten (Skans, 2011, s. 66). Det vill säga relationen mellan förskolan och föräldrarna har stor påverkan på flerspråkiga barns språkutveckling och lärande samt barns välbefinnande i förskolan i stort (Sheridan m.fl., 2009, s. 93, 242).

Majoriteten av förskollärarna betonar vikten av kompetens och kompetensutveckling i flerspråkighet. De anser att kompetens kan omfatta förskollärarytbildning, god kännedom om läroplanen, flerspråkig personal samt god språkbehärskning samt kompetens inom estetiska områden. Men, några av förskollärarna menar att de inte har tillräckliga kompetenser inom flerspråkighet för att kunna främja de flerspråkiga barnens utveckling i svenska och där finns till och med någon som inte alls säger sig ha behov av sådan. Axelsson m.fl. betonar vikten av kompetens hos förskollärarna där forskarna menar att barns lärande har sin utgångspunkt i lärarens kompetens (2006, s. 201). Vygotskij menar att i samspel med erfarna och kompetenta vuxna kan barnet klara av mer än det kan klara av själv och når en högre nivå i sin utveckling och lärande (Bråten & Thurmann-Moe, 2010, s. 105; Hwang & Nilsson 2011, s. 67–68). Detta sammantaget menar vi pekar på att det krävs en ännu kraftigare satsning, än vad som i dag görs, på förskolepersonal i Sverige när det gäller kompetensutveckling för att stödja utvecklingen i det svenska språket hos flerspråkiga barn eftersom Sverige blir ett allt mer mångkulturellt samhälle, där barnen är den nya generationen som ska skapa framtiden.

Ett ökat antal barn med annat modersmål skapar nya utmaningar för förskoleverksamheten. Utifrån läroplanen för förskolan och den syn på barnens språkutveckling och lärande som denna bygger på, kan vi, utifrån vår begränsade studie, belysa några förskollärares uppfattningar då de nämner brister på kunskap om flerspråkighet i förskoleverksamheten. Detta yttrar sig genom att flerspråkighet där ibland upplevs som en svårighet i förskolan, vilket naturligtvis måste påverka bemötandet av de flerspråkiga barnen. I studien framkommer alltså att de flesta förskollärarna beskriver att de behövs mer kompetens i flerspråkighet för att de ska kunna bemöta flerspråkiga barn på ett gynnsamt sätt, något

som är nyckeln till att kunna tillfredsställa barnens behov, lärande och språkutveckling inom det svenska språket. I resultatet framkommer även att det, utifrån den forskning vi tagit del av, ibland verkar finnas brister i förskolans pedagogiska innehåll när det gäller flerspråkiga barns språkutveckling. Resultatet av intervjuerna visar även att det där ibland finns såväl brister i synen på nödvändiga arbetssätt för att förstärka relationen mellan förskolan och hem, som lösningar/åtgärder i samband med svårigheter som där uppstår. Förskolläraren har en avgörande roll för flerspråkiga barnens språkutveckling och lärande. De förskollärare från mångkulturella förskolor som har mer erfarenhet i att arbeta med flerspråkiga barn, anser sig ha tillräcklig god kompetens för att organisera verksamheten. Förskollärarna säger att de använder effektiva och gynnsamma arbetssätt för att stimulera barnens språkanvändning och utveckling.

Utifrån den forskning som tagits upp menar några förskollärare att de brister som de nämner ibland kan få som konsekvenser att inte stödja språkutveckling och lärande hos barnen på förskolan. Deras behov blir då inte tillgodosedda eftersom de inte blir förstådda och inte förstår de andra. Barnen kan känna sig utanför och sakna gemenskap med de andra barnen. Flerspråkiga barn är i behov av språkutveckling i svenska för att bli inkluderade och involverade i förskolans olika aktiviteter och för att skaffa sig en tillhörighet. Språket ses som en bro mellan människor och vi behöver språket för att kunna möta varandra för att förstå och bli förstådda. Att kunna gruppens språk, majoritetsspråket, är ett sätt att få en tillhörighet i gruppen.

Utifrån studiens resultat väcks intressanta frågor för en vidare undersökning, till exempel att undersöka hur språkförmågan i majoritetsspråket kan påverka barnets identitet när det gäller deras syn på sig själva som delaktiga eller inte i förskolans innehåll och verksamhet. Detta är något som vi menar självklart också påverkar deras kommande lärande och utveckling och mer övergripande delaktighet och medborgarskap i det svenska samhället.

Referenslista

- Abrahamsson, N. (2009). *Andraspråksinlärning*. Lund: Studentlitteratur.
- Ahrne, G., Ahrne, G. & Svensson, P. (2013). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.
- Axelsson, M., Rosander, C., & Sellgren, M. (2006). *Stärkta trådar- flerspråkiga barn och elever utvecklar språk, litteracitet och kunskap*. Repro Print: Solna AB. [file:///C:/Users/wesam/Downloads/St%C3%A4rkt+tr%C3%A5dar inlaga%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/wesam/Downloads/St%C3%A4rkt+tr%C3%A5dar+inlaga%20(1).pdf) (2017-04-29).
- Bell, J. & Waters, S. (2016). *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Bergström, G. & Boréus, K. (red.) (2012). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Bjar, L. & Liberg, C. (2007). Språk i sammanhang. I Louise, Bjar & Caroline, Liberg (red.), *Barn utvecklar sitt språk*. Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Bråten, I. & Thurmann-Moe, Anne-Cathrine (2010). Den närmaste utvecklingszonen som utgångspunkt för pedagogisk praxis. I Ivar, Bråten (red.), *Vygotskij och pedagogiken*. S. 103- 121. Lund: Studentlitteratur AB.
- Bråten, I. (red.) (1998). *Vygotskij och pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Du Plessis, S. & Louw, B. (2008). Challenges to preschool teachers in learners acquisition of English as Language of Learning and Teaching. *South African Journal of Education*, 28(1), 53-75. <http://sajournalofeducation.co.za/index.php/saje/article/view/148/96> (2017.04.29).
- Gibbons, P. (2010). *Lyft språket, lyft tänkandet: språk och lärande*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Gibbons, P. (2013). *Stärk språket, stärk lärandet: språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt för och med andraspråks elever i klassrummet*. Stockholm: Hallgren & Fallgren.
- Hwang, P. & Nilsson, B. (2011). *Utvecklingspsykologi*. Stockholm: Natur och kultur.

Kultti, A. (2012). *Flerspråkiga barn i förskolan- villkor för deltagande och lärande*. Göteborgs universitet.
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/29219/1/gupea_2077_29219_1.pdf (2017.04.29).

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Ladberg, G. (2000). *Skolans språk och barnets: att undervisa barn från språkliga minoriteter*. Lund: Studentlitteratur.

Ladberg, G. (2003). *Barn med flera språk: tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola, skola och samhälle*. Stockholm: Liber.

Lahdenperä, P. (2003). *Goda interkulturella miljöer för elevers språk- och kunskapsutveckling*.
http://www.andrasprak.su.se/polopoly_fs/1.84010.1333707376!/menu/standard/file/2003_2_Lahdenpera.pdf (2017.05.08).

Otterup, T. (2005). ”Jag känner mig begåvad bara”- Om flerspråkighet och identitetskonstruktion bland ungdomar i ett multietniskt förortsområde. Göteborg: Elanders Infologistics Väst AB.
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/16462/5/gupea_2077_16462_5.pdf (2017.04.29).

Qzerk, K. Z. (2010). *Olika uppfattningar, begreppsteorier och ett undervisningsteoretiskt perspektiv på skolämnsläring*. I Ivar, Bråten (red.), *Vygotskij och pedagogiken*. S. 80-102. Lund: Studentlitteratur AB.

Qzerk, K. Z. (2010). Vygotskij i tvåspråkighetsforskningen. I Ivar, Bråten (red.), *Vygotskij och pedagogiken*. S. 137-163. Lund: Studentlitteratur AB.

Riddersporre, B. & Persson, S. (2012). *Utbildningsvetenskap för förskolan*. Stockholm: Natur och Kultur.

Sheridan, S., Pramling Samuelsson, I. & Johansson, E. (2009). *Barns tidiga lärande- En tvärsnittsstudie om förskolan som miljö för barnens lärande*. Göteborgs universitet.
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/20404/1/gupea_2077_20404_1.pdf (2017.04.29).

Skans, A. (2011). *En flerspråkig förskolas didaktik i praktiken*. Licentiatavhandling Malmö: Malmö högskola.
https://dspace.mah.se/bitstream/handle/2043/11603/2043_11603%20Skans.pdf?sequence=2&isAllowed=y (2017.04.29).

Skolverket. (2016). *Läroplan för förskolan/Lpfö98*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
<https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild->

[publikation?_url=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwt/pub%2Fws%2Fskolbok%2Fpubext%2Ftrycksak%2FBlob%2Fpdf2442.pdf%3Fk%3D2442](http://www.skolverket.se/wt/pub/ws/skolbok/pubext/trycksak/FBlob/pdf2442.pdf%3Fk%3D2442) (2017.04.29).

Skolverket (2013). *Förskolans och skolans värdegrund– förhållningssätt, verktyg och metoder*. Stockholm. https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_url=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwt/pub%2Fws%2Fskolbok%2Fpubext%2Ftrycksak%2FBlob%2Fpdf2579.pdf%3Fk%3D2579 (2017. 04.29).

Svensson, Ann- Katrin (2012). *Med alla barn i fokus – om förskolans roll i flerspråkiga barns språkutveckling*. Borås: Institution för pedagogik. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:869525/FULLTEXT01.pdf> (2017.04.29).

Svensson, Ann-Katrin (2014). *Barnet, språket och miljön*. Lund: Studentlitteratur.

Sverige. Skolverket (2013). *Flera språk i förskolan: teori och praktik*. Stockholm: Skolverket. https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_url=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwt/pub%2Fws%2Fskolbok%2Fpubext%2Ftrycksak%2FBlob%2Fpdf3036.pdf%3Fk%3D3036 (2017.04.29).

Säljö, R. (2010). *Lärande och kulturella redskap: om lärprocesser och det kollektiva minnet*. Stockholm: Norstedt.

Säljö, R. (2014). *Lärande i praktiken- Ett sociokulturellt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur AB.

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Malmö: Holmbergs AB.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Elanders Gotab. http://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf (2017.04.29).

Vetenskapsrådet (2012). *Flerspråkighet- En forskningsöversikt*. Bromma: Gruppen AB. <https://www.vr.se/download/18.7257118313b2995b0f2167d/1355394138219/Flerspr%C3%A5kighet+-+En+forsknings%C3%B6versikt.pdf> (2017.04.29).

Wedin, Å. (2011). *Klassrumsinteraktion i de tidiga skolåren: flerspråkiga elever i skolans språkliga vardag*. Nordic Studies in Education, 31(3), 210-225. <http://du.diva-portal.org/smash/get/diva2:564649/FULLTEXT02.pdf> (2017.04.29).

<https://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/nyhetsarkiv/nyheter-2014/fortsatt-okning-av-elever-i-forskoleklass-1.217101> (2017.03.20 klockan 12:23)

Bilaga A

Hej!

Vi är två förskollärare studenter vid Uppsala universitet som skriver vårt självständiga examensarbete. Vi heter Rose Ninson och Lina Bahnam. Syftet med denna studie är att undersöka förskollärares uppfattningar om sitt arbetssätt, sina kompetenser samt kring samarbete med föräldrar, för att stärka språkutveckling i svenska hos barn med annat modersmål.

Följande frågor är studiens forskningsfrågor:

Vad lyfter förskollärare som det viktigaste i sitt förhållningssätt och i det pedagogiska innehållet för att gynna språkutvecklingen i svenska hos barn med annat modersmål?

Vad menar förskollärare är viktigt i kontakten mellan hem och förskola för att skapa goda förutsättningar för att utveckla det svenska språket hos barn med annat modersmål?

Vilka kompetenser anser förskollärare vara viktiga att ha för att kunna gynna förskolebarns språkutveckling i svenska och hur ser de på sitt eget behov av kompetensutveckling inom området?

Den valde metod för vår undersökning består av intervjuer som äger rum i förskolans lokaler och beräknas ta ca en timme. Intervjuerna kommer att spelas in via en Iphone.

Forskningsetiska krav kommer att beaktas i denna studie. Samtliga deltagaren i studien är anonyma och inga personliga uppgifter eller annan information som kan koppla specifika svar till en specifik deltagare. Deltagarnas medverkan baseras på frivillighet. Samtliga deltagarna har rätt till att avbryta intervjun när som helst. Insamlat material kommer att endast nyttjas gällande studie och vara tillgängligt för studiens författare samt handledaren. Insamlat material i våran studie såsom ljudfiler, anteckningar i samband med intervjuer kommer att raderas eller förstöras efter studien genomförande.

Tack på förhand

Med vänliga hälsningar

Rose Ninson & Lina Bahnam

Student1: xxxxxxxx@xxxxxx

07xxxxxxxx

Student 2: xxxxxx@xxxx

07xxxxxxxx

Handledare Kerstin Lagrell

Besöksadress: von Kraemers Allé 1A, 752 37 Uppsala

Postadress: Intendenturen Blåsenhus, Box 2136, 750 02 Uppsala

Bilaga B

Intervjufrågor

- Berätta vad du menar är det viktigaste i din/er verksamhet när det gäller hur du/ni arbetar för att stödja utvecklingen av det svenska språket hos de barn som har annat modersmål.
- Vad är viktigt relationen mellan hem och förskola?
- Hur förhåller ni er till barn med annat modersmål än svenska?
- Hur arbetar förskollärarna för att stödja utvecklingen av det svenska språket hos barn med annat modersmål än svenska?
- Hur ser ni på kommunikationens betydelse, hur den går till?
- Vilka situationer under dagen som ni tycker är särskilt viktiga, t.ex. rutinsituationer, planerade aktiviteter och på vilket sätt de är viktiga för att utveckla barnets svenska språk?
- Hur ser ni på betydelsen av samspelet med svenskspråkiga barn och i så fall hur?
- Vilka kompetenser tycker du är viktiga att ha för en förskollärare som vill bidra till utvecklingen av det svenska språket hos barn med annat modersmål?
- Tycker du själv att du har dessa kompetenser eller finns det något du behöver mer av?